

Voorjaarsnota 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Hoe staat de stad ervoor, en waar wordt de komende periode op ingezet?	7
1.1 Wie wonen en komen er in Helmond wonen?	8
De Schaalsprong als verbindende opgave	11
1.2 Hoofdoggave 1: Een veerkrachtige en inclusieve stad waarin iedereen kan meedoen, rondkomen en vooruitkomen	13
1.3 Hoofdoggave 2 Een duurzame en leefbare stad, waarin iedereen profiteert van duurzame energie, een fijne en groene woonomgeving en waarin we klimaatveranderingen de baas zijn	18
1.4 Hoofdoggave 3: Economisch vitale, innovatieve en aantrekkelijke stad	23
1.5 Bestuur & organisatie	26
1.6 Bedrijfsvoering	28
2. Financieel perspectief	32
2.1 Budgettair beeld.....	33
2.2 Nieuwe ontwikkelingen 2025-2028	41
3 Investerings.....	44
3.1 Uitwerking investeringen 2024 (IVP) en kansrijke investeringen	44
3.2 Realisatiekracht.....	46
4 Risico's.....	47
4.1 Overzicht van risico's.....	47
4.2 Omvang weerstandsvermogen	48
4.3 Ratio's.....	49

Inleiding

Halverwege de bestuursperiode brengen wij deze Voorjaarsnota uit. Twee jaar zijn we nu bezig om Helmond sterker te maken voor iedereen. In de jaarverantwoording over 2023 doen we daarvan verslag. In de voorliggende Voorjaarsnota kijken we vooruit: welke accenten willen wij vanaf 2025 leggen en gaan we verder uitwerken in de komende meerjarenbegroting?

‘Brede Welvaart’ is onverminderd het fundament onder ons beleid. Waar welvaart vooral focust op economie, financiën en het koopkrachtplaatje gaat Brede Welvaart een stap verder. Belangrijk daarbij is dat winst niet het ultieme doel van economische groei is maar het middel om een inclusieve, leefbare en gezonde stad voor elkaar te boksen. In de eerste helft van deze collegeperiode hebben we verschillende visies opgesteld en maatregelen uitgevoerd die daar invulling aan geven. In de komende periode zetten we dat verder door.

Tegelijkertijd maken we als Helmond een flinke ontwikkeling door en groeien we fors qua aantal inwoners. De schaa sprong die we als stad gaan maken, is daadwerkelijk begonnen. Dat vraagt investeringen in allerlei voorzieningen, om er zo voor te zorgen dat de schaa sprong leidt tot een sterkere stad voor iedereen. Bij de vorige begroting hebben we die ontwikkeling zichtbaar gemaakt door geld op zij te zetten voor toekomstige investeringen. Bij de komende begroting doen we dat opnieuw.

Daarbij moeten we wel rekening houden met minder financiële ruimte. Weliswaar wordt het financiële doemscenario in de recente Haagse voorjaarsnota wat verzacht, maar we stellen tegelijkertijd vast dat taken en middelen van gemeenten vanaf 2026 ernstig uit balans worden gebracht door het Rijk.

Hoe het precies uitpakt is nog onzeker. Het parlement moet zich nog uitspreken over de voorstellen, die uiteindelijk pas bij de vaststelling van de rijksbegroting definitief worden. En we weten natuurlijk niet wat het nieuw te vormen kabinet voor de gemeenten in petto heeft. Maar dát het financieel perspectief minder gunstig is dan wij de afgelopen jaren gewend waren, is zeker.

We worden bovendien geconfronteerd met kostenstijgingen; met name in het sociaal domein maar bijvoorbeeld ook door gestegen rentelasten en inflatie. Er is flink wat geld nodig om de indexering van lonen, prijzen, subsidies en gemeenschappelijke regelingen mogelijk te maken. In de begroting die we dit najaar presenteren, nemen we dan ook zeker ombuigingsvoorstellen op. Bezuinigingen die helaas niet te voorkomen zijn.

Kortom: het maken van keuzes is belangrijker dan ooit. Nieuw beleid is op onderdelen zeker nodig, maar dan moet oud beleid wel daarvoor plaatsmaken. Geen stapeling dus. En we gaan strakker sturen op nieuwe ambities: die moeten voortkomen uit het Ambitieakkoord en er moet een concreet plan aan ten grondslag liggen.

Ook de personele capaciteit dwingt ons tot het maken van keuzes. We zien al meerdere jaren dat de uitvoeringskracht van onze organisatie haar grenzen kent. We zijn vorig jaar al gestart om een meer reëel beeld te creëren van wat uitvoerbaar is; ter voorbereiding op de komende begroting doen we dat opnieuw. Daarbij ramen we realistisch, kijken we goed naar de relatie tot het Ambitieakkoord en beoordelen we nadrukkelijk of onze organisatie de opgaven daadwerkelijk aan kan. Het is tegelijkertijd van belang onze organisatie te verstevigen, onder andere door meer in te zetten op het aantrekken en behouden van talent.

De ambities uit het Ambitieakkoord van twee jaar geleden, zijn bij de vorige begroting voor het eerst vertaald in vier programma’s:

1. meedoen, rondkomen en vooruitkomen
2. duurzaam en leefbaar
3. economisch vitaal en aantrekkelijk

4. bestuur en organisatie

Deze programma's komen uiteraard weer terug in de komende begroting. In deze voorjaarsnota leggen we voor elk van die terreinen enkele accenten. Daarbij zien we de schaa sprong als de verbindende opgave. We groeien naar 115.000 inwoners en dat vraagt meer woningen, arbeidsplaatsen en nieuwe voorzieningen. Die groei willen we ook echt benutten om de stad sterker te maken voor iederéén. Dit jaar hebben we daarvoor een ontwikkelverhaal gemaakt dat concreet richting geeft aan deze groei met de positionering van Helmond als 'Toekomstbestendige Makersstad': een (her)waardering van Helmonds industriële makersmentaliteit, gekoppeld aan duurzame ambities in Helmonds groene omgeving. Het is een leidraad voor het maken van keuzes met het oog op de toekomst van de stad, zowel voor de gemeente als andere partijen in Helmond. Samen maken we de stad.

Accenten binnen het programma Meedoen, Rondkomen en Vooruitkomen

Hoewel de meeste inwoners zichzelf prima kunnen redden, geldt dat voor een deel niet. Zij moeten kunnen rekenen op goede ondersteuning: dichtbij, in samenhang en op maat. De komende jaren leggen we nóg meer accent op 'de voorkant': versterking van de sociale basis en verhoging van de veerkracht van mensen en wijken. We willen gebruikmaken van ervaringsdeskundigen en ontwikkelen een visie op hun inzet. Voor verschillende inkomensondersteunende maatregelen is de draagkrachtnorm al verhoogd; voor 2025 bekijken we welke aanpassingen nodig en mogelijk zijn in de individuele inkomens toeslag voor inwoners met een laag inkomen.

In het beleidsplan Armoede en Schulden waarover de gemeenteraad zich dit jaar buigt, leggen we onder andere meer focus op begeleiding bij schuldhulp en op financiële educatie. Verder gaan we volop door met het versterken van basisvaardigheden, bijvoorbeeld door laaggeletterdheid tegen te gaan. We werken aan positieve gezondheid, met focus op gezond eten en bewegen, een rookvrije stad en ontmoediging van alcohol- en drugsgebruik.

Nog dit jaar verschijnt de anti-discriminatieagenda, die de aanzet zal geven voor een concreet uitvoeringsprogramma in de komende jaren.

We hebben een quick scan uitgevoerd naar de toekomstbestendigheid van sport- en beweegvoorzieningen. Komend jaar pakken we de eerste ondersteuningsvragen op. Ook de wijkaccommodaties krijgen onze aandacht; een beleids- en afwegingskader is daartoe in voorbereiding. Qua onderwijshuishuisvesting ligt de focus op het afronden van IHP fase 1, en het opstellen van een plan voor fase 2. Beide fases leggen de komende jaren overigens een flink beslag op ons investeringsbudget.

Het Meerjarenprogramma Jeugd en de aanpak voor Preventie met Gezag vormen de basis voor ons jeugdbeleid in de komende jaren. We werken meer 'impact gedreven', wat bijvoorbeeld leidend gaat zijn bij het verlenen van subsidies. We starten met jeugdnetwerken in drie wijken, waar alle signalen van straat, school, gezin en online samenkomen.

Ons ouderenbeleid krijgt een meer integrale insteek, waarbij we voortbouwen op de bestaande netwerken. Focus komt te liggen op bewustwording bij ouderen om zich voor te bereiden op hun oude dag, op de vindbaarheid van het ondersteunings- en activiteiten aanbod, op passende woonruimte en op valpreventie.

De druk op de voorzieningen van de sociaal-maatschappelijke opvang neemt helaas toe. Komend jaar bekijken we welke aanpassingen in de keten van maatschappelijke opvang nodig zijn om die druk te kunnen beheersen. De voorbereiding van de Time-out & Verblijfsvoorziening loopt volop. Met belanghebbenden en omwonenden zijn randvoorwaarden opgesteld. Binnenkort verwachten we de benoeming van een kwartiermaker die de verdere planontwikkeling coördineert.

Accenten binnen het programma Duurzaam en Leefbaar

We staan als samenleving op een kruispunt. Nu niet investeren in duurzaamheid leidt op langere termijn onherroepelijk tot grote problemen. In het afremmen van klimaatverandering is de energietransitie van belang. Immers, als gemeente Helmond willen we in 2035 klimaatneutraal zijn; een stad waar het nu én in de toekomst fijn wonen, werken en recreëren is. Speciale aandacht gaat uit naar inwoners die ondersteuning bij deze opgave goed kunnen gebruiken. Iedereen moet immers aan de transitie mee kunnen doen.

We zetten onverminderd in op de groei van het aantal woningen. Dat gaat wel extra inspanningen vragen, want de marktomstandigheden zijn niet gunstig door stijgende bouwkosten en personeelsschaarste. Daarom werken we aan een woonfonds (mogelijk in de vorm van een reserve), dat moet helpen om woningbouw vlot te trekken wanneer business cases niet rond zijn te krijgen. Met extra personele inzet proberen we ons aandeel in de keten te versterken. Verder doen we natuurlijk ook een beroep op de rijksmiddelen die de komende jaren in deze regio worden gestoken en die kunnen helpen om bouwprojecten en gebiedsontwikkeling vlot te trekken.

De ontwikkeling van het centrum levert een grote bijdrage aan de schaa sprong. Niet alleen door woningbouw, maar ook door het creëren van een prettige en veilige omgeving. Bijvoorbeeld door de Stadse Aa weer verder boven de grond te brengen, zoals in het nieuwe 25 Septemberpark. Komend jaar maken we daar nog meer plannen voor. Ook het autoluwer maken van het centrum zorgt voor een meer prettige leefomgeving; we starten met de Kanaaldijk.

Houtsdonk wordt een nieuwe, levendige en autoluwe wijk, waarvoor we een ruimtelijk ontwikkelplan opstellen. En voor het voormalige Brainport Smart District maken we in 2024 een nieuw stedenbouwkundig ontwerp en omgevingsplan, waarna in 2025 de benodigde procedures volgen om eind 2026 en begin 2027 met de bouw van de eerste woningen te kunnen starten.

We gaan door met de uitvoering van vastgestelde wijkontwikkelingsplannen; die voor Rijpelberg is ook in de maak. In dat plan speelt de ontwikkeling van een nieuwe multifunctionele wijkaccommodatie een prominente rol. Ons dagelijks werk in de wijken nemen we onder de loep en gaan we nog beter organiseren.

De aanpak van ondermijning zetten we onverminderd door en ook digitale criminaliteit en risicojongeren zijn volgend jaar de speerpunten in ons veiligheidsbeleid.

Accenten binnen het programma Economisch Vitaal en Aantrekkelijk

Het aantrekken en behouden van talent is van groot belang om onze regio economisch vitaal te houden. Dat stimuleren we – samen met onze partners – vanuit het verder te ontwikkelen regionale Werkcentrum Helmond-De Peel. Hier bieden we één integrale toegang aan inwoners, werkgevers en werkenden.

Bedrijventerreinen zijn cruciaal voor onze economische ambities. Samen met ondernemers maken we een visie en ontwikkelkader, waarmee we inspelen op ontwikkelingen als klimaatverandering, netcongestie en de behoefte aan extra arbeidsplaatsen. Komende tijd gaat de ontwikkeling van Varendschut Noord en van het regionale bedrijventerrein op het grondgebied van Helmond en Someren veel tijd en energie van ons vragen.

Voor de Automotive Campus werken we samen met de twee andere campuseigenaren aan een PPS-structuur en een slagvaardige campusorganisatie. Dat moet in 2025 z'n beslag krijgen.

De krapte op het stroomnet baart ons zorgen. Op allerlei manieren proberen we mee te helpen bij het vinden van oplossingen. Zoals het verkorten van doorlooptijden van ruimtelijke procedures bij verzwaring van het lokale elektriciteitsnet en door stimulering van een efficiënter gebruik van het bestaande net. Bijvoorbeeld via energie hubs waarbinnen bedrijven samenwerken.

Het cultuuraanbod in onze stad willen we laten meegroeien met de schaa sprong. Aan de basis daarvoor ligt de cultuurvisie, die kortgeleden is gepresenteerd en naar verwachting nog voor de komende zomervakantie door de gemeenteraad wordt behandeld. Een visie waarin de verbindende betekenis van cultuur centraal staat; zowel de verbinding tussen mensen, tussen wijken alsook de verbinding met andere beleidsterreinen. Wanneer de gemeenteraad instemt met de visie, stellen we de bijbehorende uitvoeringsagenda op.

Accenten binnen het programma Bestuur en Organisatie

Een betrouwbare en dienstbare overheid die meedenkt, zich openstelt, transparant communiceert en dicht bij de leefwereld van de inwoner staat. In het Ambitieakkoord dat we twee jaar geleden presenteerden, besteedden we veel aandacht aan deze ‘andere overheid’. Binnen het sociaal domein wordt daar via de Helmond-Aanpak al volop invulling aangegeven. Het nieuwe participatiebeleid, de gemoderniseerde dienstverlening in het Huis voor de Stad en ‘in de stad’ zoals met het thuisbezorgen van paspoorten, de ‘ViP-meldingen’ bij Openbare Ruimte en een project als ‘Heldere Taal’ zijn daar ook uitwerkingen van.

De komende tijd leggen we de focus op het versterken van het wijkgericht werken en op de oprichting van een ‘Newsroom’. Deze Newsroom is een fysieke plek in het Huis voor de Stad waar een veelheid van informatie samenkomt en wordt geanalyseerd. Dat zal ons meer bewust maken van wat er in de stad speelt en hoe we daar als gemeente op kunnen inspelen. Het vergroot de externe gerichtheid van onze organisatie en helpt om ons als overheid dienstbaar en betrouwbaar op te stellen.

Binnen onze bedrijfsvoering is het noodzakelijk om extra te investeren in de ICT-voorzieningen. Dat gaat om het beheer van bestaande voorzieningen, vervangingsinvesteringen en bescherming tegen cybercrime. Maar ook ambities op het vlak van dienstverlening en het sociaal en fysiek terrein en nieuwe wet- en regelgeving, vereisen investeringen in digitale voorzieningen.

Komende tijd gaan we verder met de implementatie van strategische personeelsplanning, om zo te zorgen voor een optimale bezetting en ontwikkeling van onze medewerkers. Vertrekpunt is het organisatierapport dat vorig jaar, mede op basis van een externe analyse, is opgesteld en waarvan de implementatie volop loopt. Bovendien doen we dit jaar - net als in 2019 - weer mee aan een benchmark-onderzoek om meer inzicht te krijgen in de omvang en kosten van onze organisatie ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Daarbij wordt ook goed gekeken naar de balans tussen de ambities en de capaciteit van de organisatie.

1. Hoe staat de stad ervoor, en waar wordt de komende periode op ingezet?

In dit hoofdstuk wordt geschetst hoe Helmond er nu voor staat en aan welke grote opgaven gewerkt wordt of gewerkt gaat worden.

Het ambitieakkoord 'Een sterker Helmond voor iedereen' stelt het werken aan een inclusief, duurzaam en levendig Helmond centraal. Wat wij doen, moet bijdragen aan onze hoofdpogaven:

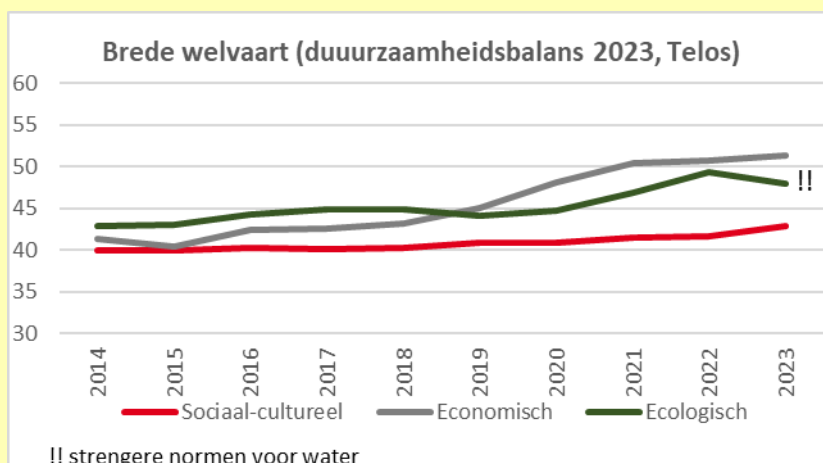
1. Een veerkrachtige en inclusieve stad waarin iedereen kan meedoen, rondkomen en vooruitkomen.
2. Een duurzame en leefbare stad, waarin iedereen profiteert van duurzame energie, een fijne woning en een groene leefomgeving, waarin we klimaatveranderingen de baas zijn.
3. Een economisch vitale, innovatieve en aantrekkelijke stad, met voldoende werk en scholingsmogelijkheden op alle niveaus voor het stimuleren en ontwikkelen van talent en een leven lang ontwikkelen.

In dit hoofdstuk schetsen we per hoofdpogave steeds eerst hoe Helmond ervoor staat op de onderliggende deelopgaven (licht gele blokken). Vervolgens geven we per deelopgave aan waarop we de komende periode gaan inzetten. Tot slot gaan we in het laatste deel I 'Bestuur en Organisatie' in op wat er binnen onze organisatie nodig is om onze ambitie te bereiken.

Dit hoofdstuk is gebaseerd op informatie uit de [Kennisaagenda Helmond](#). Hierin is ook de [monitor Vinger aan de Pols](#) te vinden waarmee we elk kwartaal een zo actueel mogelijk beeld schetsen van hoe de stad ervoor staat. Zo krijgen we snel inzicht welke invloed (wereldwijde) ontwikkelingen, zoals de energie- en koopkrachtcrisis hebben op de stad.

Brede welvaart

Zowel in het ambitieakkoord als bij de indeling van de begroting is brede welvaart het uitgangspunt. Bij brede welvaart gaat het om veel meer dan alleen materiële welvaart en economische groei. Het gaat ook over kwaliteit van leven, over welzijn en een gezonde leefomgeving. In onderstaand figuur staan de drie pijlers die samen een beeld geven van hoe de brede welvaart zich in Helmond ontwikkelt. Op middellange termijn zien we op alle drie de pijlers (sociaal-cultureel, economisch en ecologisch) een positieve ontwikkeling.

De ontwikkelingen die we in Helmond willen realiseren bekijken we ook met deze brede welvaartsbril op. De beoogde groei(sprong) van Helmond willen we benutten om een kwaliteitssprong te maken. Zodat we komen tot de inclusieve, leefbare en gezonde stad, zoals verwoord in '[Helmond Ambitie 2040](#)'. Met de duurzaamheidsbalans van PON|TELOS monitoren we de ontwikkelingen op de verschillende

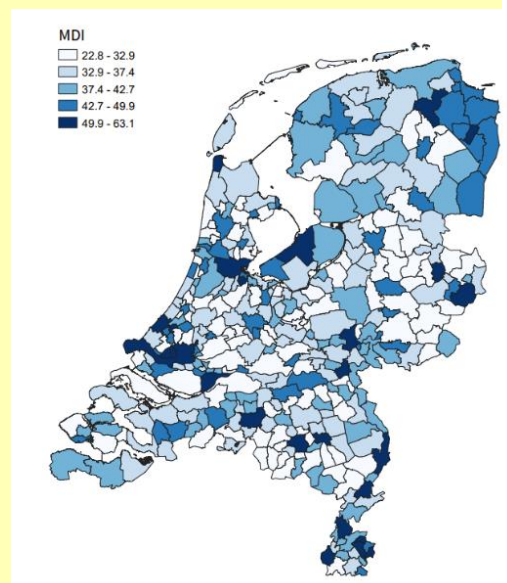
domeinen die relevant zijn voor brede welvaart. Om tot een duurzame ontwikkeling te komen is het belangrijk dat de stad evenwichtig groeit op het sociaal-cultureel, ecologisch en economisch kapitaal. Dit betekent dat de ontwikkeling binnen het ene kapitaal niet ten koste gaat van een ander kapitaal, en er idealiter juist zelfs aan bijdraagt of versterkt.

Sinds 2020 loopt de ontwikkeling op de kapitalen enigszins uiteen

Het beeld wordt enigszins vertekend doordat op het ecologische kapitaal de normen en meetmethodiek van de kwaliteit van water zijn aangescherpt. De feitelijke waterconditie is daarmee niet per se achteruitgegaan, er is alleen een toename van kennis over de kwaliteit van water die niet met terugwerkende kracht kan worden verwerkt in de cijfers. De groei op het ecologische kapitaal is vooral toe te schrijven aan de toename van het gebruik van duurzame energie, zoals het gebruik van zonnestroom en hernieuwbare energie. Op het sociale kapitaal zien we dat de groei na even door de corona-epidemie tot stilstand te zijn gekomen, weer zichtbaar wordt. De groei op het economische kapitaal lijkt af te vlakken. Op het gebied van arbeid, waar we onder andere een lage werkloosheid en een beperkt aantal faillissementen zien, gaat het goed met Helmond. Vooral de infrastructuur en bereikbaarheid, denk daarbij ook aan OV, lijkt wat achter te blijven.

Op de overallscore scoort Helmond redelijk vergelijkbaar met andere middelgrote steden (met een industrieel verleden en vaak liggend tegen een andere grote stad, zoals Heerlen, Venlo, Hengelo, Vlaardingen en Schiedam). Vanuit deze benchmark wordt wel duidelijk dat er in Helmond een aantal hardnekkige sociaaleconomische vraagstukken zijn. Op het economisch en ecologisch kapitaal scoort Helmond vaak net wat hoger dan deze steden. Ook bij de andere B7-steden (Eindhoven, Tilburg, Breda, Den Bosch, Oss en Roosendaal) blijft de score van Helmond op het sociaal kapitaal achter. De vier grootste steden van Brabant scoren op de 3 kapitalen beter dan Helmond.

Het beeld vanuit [Accentueer het verschil: een regionaal perspectief op achterstanden in Nederland](#) bevestigt de Helmondse uitdagingen op het sociaal kapitaal. De door PON&Telos ontwikkelde Multiple Deprivation Index (MDI) geeft de ruimtelijke concentratie en spreiding van achterstanden in Nederland in beeld. Achterstanden op de domeinen inkomen, werk, opleiding, gezondheid, veiligheid, huisvesting en woonomgeving. In 2022 stond Helmond op de 18^e plek met de meeste achterstanden, voornamelijk toe te wijzen aan achterstand op de domeinen van werk, opleiding, maar ook veiligheid en huisvesting. Het zijn vooral de grote en middelgrote steden waar de achterstanden voorkomen (en in de top 20 staan).

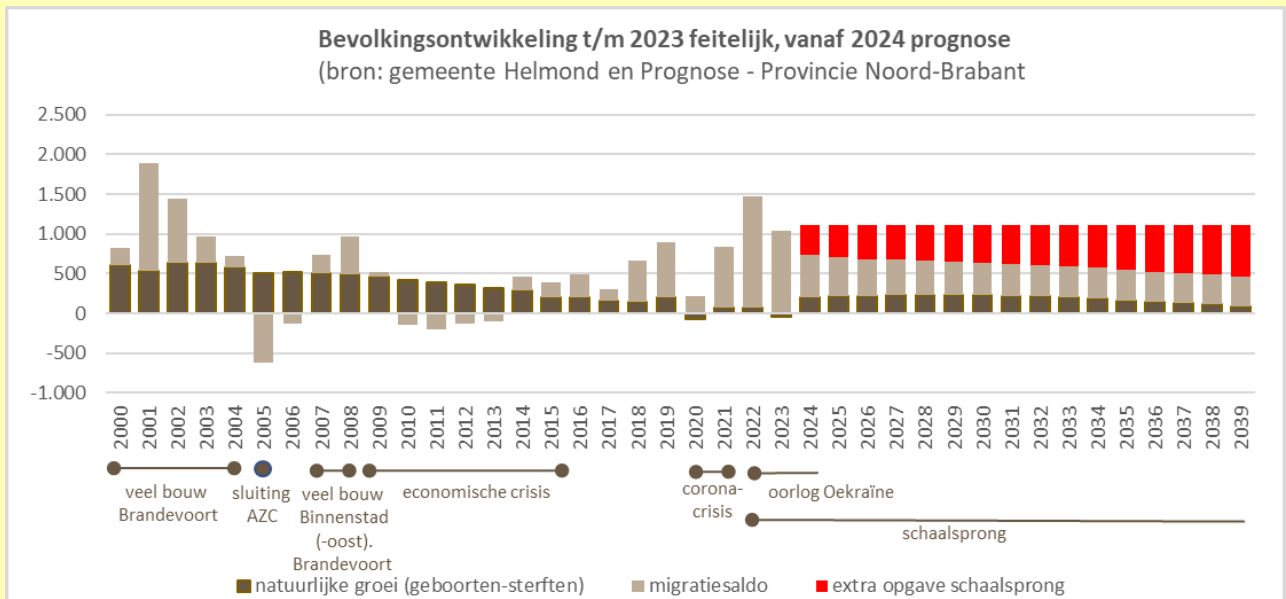
1.1 Wie wonen en komen er in Helmond wonen?

Huidige en verwachte bevolkingsontwikkelingen

Helmond telde op 1 januari 2024 95.940 inwoners. Zo'n 1.000 meer dan een jaar eerder.

Helmond groeit sinds 2016 met name door migratie: er vestigen zich meer mensen in Helmond dan er vertrekken. Dit is in tegenstelling tot de periode tussen 2000 en 2015 toen groeide Helmond meer door natuurlijke groei. Dan worden er meer baby's geboren dan er inwoners sterven. Door de vergrijzing van de bevolking stijgt het aantal overlijdensgevallen. Doordat daarnaast het aantal vrouwen in de vruchtbare periode terugloopt, daalt het aantal geboorten. De laatste jaren zien we daardoor een afnemend geboortesaldo. In 2023 was het geboortesaldo zelfs negatief (meer sterfgevallen dan geboortes). De toegenomen arbeidsmigratie en de inval van Rusland in de Oekraïne verklaren het toegenomen migratiesaldo.

Door de verstedelijkingsafspraken in de regio is het de verwachting dat het aantal inwoners van Helmond tot 2040 toeneemt tot zo'n 115.000. Dit aantal moet vooral gerealiseerd worden door meer inwoners van buiten de stad aan te trekken.

Meer ouderen

Het aantal 65-plussers – nu zo'n 17.000 – zal tot 2040 met een kleine 8.500 toenemen. Dit is mede te verklaren door het grote aantal mensen dat in de naoorlogse periode is geboren. De groep schuift als leeftijdscohort door richting de leeftijd van 65 jaar en ouder. Voor het beeld een 60'er van nu leeft gemiddeld nog zo'n 20-25 jaar. Bovendien blijft het grootste deel van de 65-plussers wonen in de gemeente waar zij nu al wonen. Deze trend zien we in heel Nederland en de westerse wereld.

Toename aantal inwoners is afhankelijk van de migratie

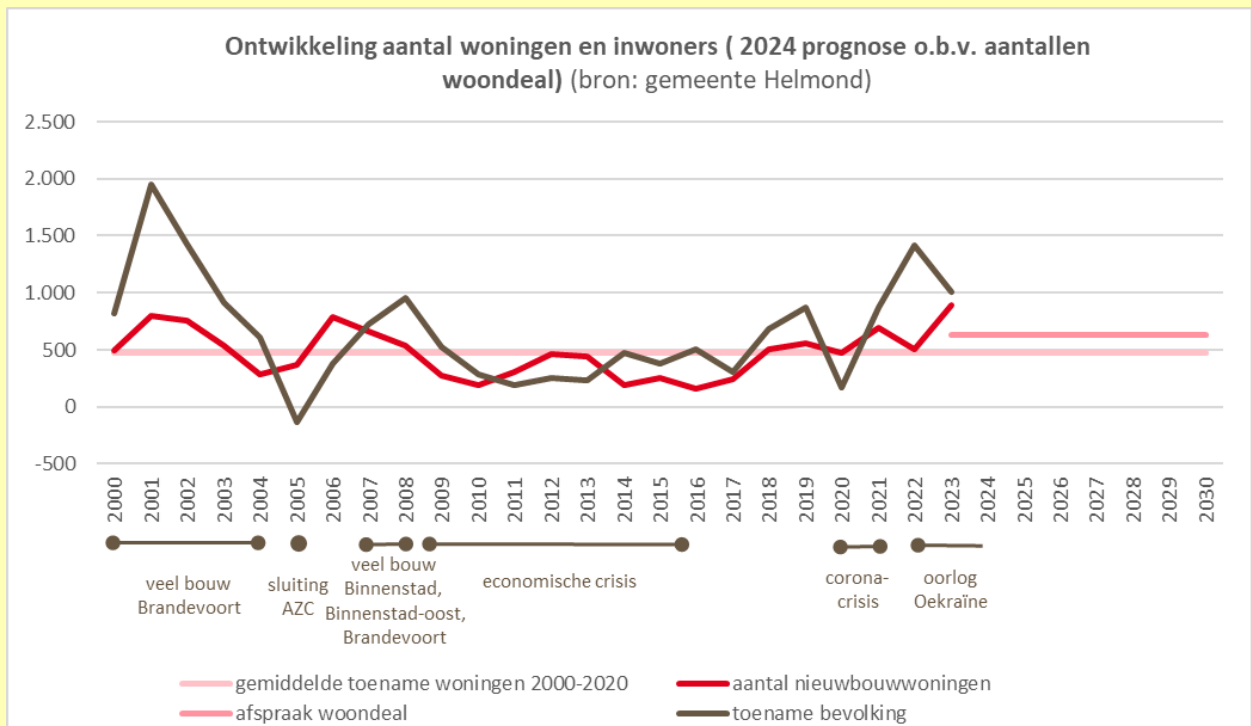
De extra woningbouw, mede gepland vanwege de arbeidskrachten die in de Brainport-regio komen werken, zal vooral inwoners tussen de 25 en 50 jaar aantrekken. Veelal komen zij alleen of als (echt)paar zonder kinderen of met jonge kinderen. Deze groep inwoners zal in de komende jaren het hardst groeien. Vervolgens zien we ook het aantal jongere kinderen toenemen, omdat deze 'nieuwe' inwoners vaak een gezin stichten.

Meer inwoners met herkomst van buiten Nederland

In 2024 heeft 32% van de Helmonders een herkomst van buiten Nederland. We zien als effect van wereldwijde ontwikkelingen het aandeel inwoners met een niet-Nederlandse herkomst toenemen. 14% van de inwoners is afkomstig uit Europa. De helft van de inwoners met een Europese achtergrond (excl. Nederland) is afkomstig uit een van de Oost-Europese landen die in 2007 zijn toegetreden tot de Europese Unie (2007). Zij zijn vrij om in Nederland te werken en te wonen.

Uitbreiding van de woningvoorraad nodig voor de bevolkingsgroei

Op 1 januari 2024 stonden er 43.215 woningen in Helmond. Met bijna 900 woningen was 2023 wat betreft uitbreiding van de woningvoorraad een top jaar. Gemiddeld groeide de woningvoorraad sinds 2000 met 474 per jaar. Verschillende, vaak ook externe oorzaken, zoals de economische crisis, leidden tot lagere aantallen per jaar. Richting 2040 zullen er zo'n 15.000 woningen bijkomen. Kijkend naar de kortere termijn dan is in de woondeal Zuidoost afgesproken dat in de periode 2022-2030 6.450 woningen in Helmond worden gerealiseerd. Dit kan op nieuwe uitleglocaties, maar ook door transformatie van bijvoorbeeld bedrijfspanden naar woningen of op inbreidingslocaties binnen de bestaande stad. Ook na 2030 zal het aantal woningen in Helmond in het kader van de afspraken in de regio blijven groeien. De groei is nodig om huishoudens die in de regio komen werken te kunnen huisvesten.

De Schaalsprong als verbindende opgave

Aanleiding en kansen van de Schaalsprong

De regio Brainport groeit snel. Deze groei legt een toenemende druk op de woningmarkt, het mobiliteitssysteem, de energievoorziening, de natuur en de bestaande stad, terwijl de druk op de regio nu al groot is. Om deze groei mogelijk te maken is een schaalsprong van de regio noodzakelijk, waarbij Helmond ook verantwoordelijkheid neemt om deze bevolkingsgroei de komende jaren op te vangen. Samen met Rijk, provincie en de regio is afgesproken dat Helmond een flink deel van deze groei voor haar rekening neemt (Verstedelijkingssakkoord Stedelijk Gebied Eindhoven, juni 2022).

Dit betekent dat het aantal inwoners van Helmond de komende jaren sterk toeneemt: naar 115.000 inwoners in 2040. Daarvoor worden woningen gebouwd, zelfs een groot deel in de bestaande stad. Naast woningen gaat het ook om arbeidsplaatsen en voorzieningen en zal er meer te doen zijn in de stad op cultureel gebied. Dit maakt de stad sterker en een plek waar veel mensen de kans krijgen om mee te doen. Het biedt ook de kans om de positionering van Helmond te realiseren en de herkenbaarheid van de stad te vergroten. In aanleg heeft Helmond de kans om de functie van hofleverancier van vakmensen te vervullen in de Brainportregio. Dat kunnen we doen door te investeren in innovatie en samenwerking. Maar we hebben ook te maken met ontwikkelingen als klimaatverandering, decentralisatie, alsmear snellere technologische ontwikkelingen en een economische transformatie die een grote impact hebben op onze toekomst. Bij het 'maken' van de stad, moeten we hier natuurlijk ook rekening mee houden.

Als we de unieke positie van Helmond in de Brainportregio als toekomstbestendige makerstad kunnen vergroten, pakken we de kans om kwaliteit toe te voegen aan onze stad. Helmond wordt dan nog meer een woon-, werk- en leefomgeving voor makers van de toekomst. Daarvoor schept de gemeente de nodige voorwaarden samen met partners in de stad, regio, provincie en het Rijk. We willen een omgeving creëren waar de huidige en toekomstige makers in kunnen gedijen. Ruimte om te ontwikkelen, om innovaties toe te passen in diensten en producten en opleidingen te faciliteren die hier handen en voeten aan geven. Dit doen we samen als stad.

Verbindend verhaal

Afgelopen jaar (2023) hebben we het ontwikkelverhaal gemaakt dat richting geeft aan de schaalsprong. Bij het schrijven van dit verhaal zijn lokale kwaliteiten, ontwikkelingen en ambities meegenomen. Het ontwikkelverhaal omvat 4 verhaallijnen die ook een samenhang hebben met de drie hoofdogaven:

- Toekomstbestendige Makersstad: Een (her)waardering van Helmonds industriële makersmentaliteit, gekoppeld aan duurzame ambities in Helmonds groene omgeving. (*Samenhang met hoofdogave 3: Economisch vitale, innovatieve en aantrekkelijke stad.*)
- Talentvolle en vakkundige stad: Helmond heeft een lange traditie van vakmanschap en ambacht, industrieel erfgoed gekoppeld aan onderwijs en talentontwikkeling, maakt de stad aantrekkelijker voor het talent van de toekomst. (*Samenhang met hoofdogave 3: Economisch vitale, innovatieve en aantrekkelijke stad.*)
- Veerkrachtige en inclusieve stad: Om in een continu veranderende wereld relevant te blijven is meebewegen essentieel, evenals een open blik naar anderen. Meer veerkracht en inclusiviteit ontstaan enkel als Helmonders zich met elkaar verbonden voelen. Cultuur en sport spelen hierbij een belangrijke rol. (*Samenhang met hoofdogave 1: Een veerkrachtige en inclusieve stad waarin iedereen kan meedoen, rondkomen en vooruitkomen.*)
- Groene en duurzame stad: Helmond heeft de ideale kans om duurzaamheid te koppelen aan technologie, data en innovatie. Door het omliggende (Peel) landschap met beekdalen in te zetten als proeftuin voor innovaties, kan de woon- en leefkwaliteit sterk worden vergroot. (*Samenhang met hoofdogave 2 Een duurzame en leefbare stad, waarin iedereen profiteert van duurzame energie, een fijne en groene woonomgeving en waarin we klimaatveranderingen de baas zijn.*)

Dit ontwikkelverhaal geeft ook richting aan bestaand en nieuw beleid, programma's en projecten. Het geeft ook een handvat voor onze partners in de stad om elk vanuit hun eigen positie inkleuring te geven aan de 'Toekomstbestendige Makersstad'. Zodat iedereen gericht kan bijdragen aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van Helmond. Zo maken we van Schaalsprong 2040 samen ook daadwerkelijk een kwaliteitssprong.

Ruimtelijk perspectief

Momenteel (2024) werken we aan het Ontwikkelperspectief Centrum+ Helmond 2040: een integrale ruimtelijke vertaling van beleidsdoelstellingen voor klimaatadaptatie, gezondheid, mobiliteit en verdichting, als voorwaarden voor een vitale economie en een stad van en voor iedereen. Het ontwikkelperspectief bouwt voort op het ontwikkelverhaal en is de strategische en tactische uitwerking van onze Omgevingsvisie.

Vanuit de kwaliteiten van Helmond geredeneerd, zijn de ambities en beleidsdoelstellingen vertaald naar een ruimtelijk kader voor het schaalspronggebied. Dit ruimtelijk kader vormt het Ontwikkelperspectief richting 2040: een perspectief waar Helmond stapsgewijs naartoe kan ontwikkelen, door verdichting hand in hand met bereikbaarheidsingrepen en maatregelen voor klimaatadaptatie, gezondheid en leefkwaliteit te realiseren. Het ontwikkelperspectief geeft richting en invulling aan de verstedelijkingsopgave voor het Centrum+-gebied in Helmond. Het laat zien welke stad Helmond momenteel is, welke stad het wil en kan zijn en waarop ingezet moet worden om dat te worden. Het wijst cruciale sleutelprojecten, stadsstructuurversterkende projecten en ontwikkellocaties aan ter ondersteuning van besluitvorming binnen deze verstedelijkingsopgave. Slim omgaan met deze substantiële woonopgave in Helmond centrum betekent kansen om economie en samenleving een impuls te geven. De verstedelijkingsopgave gaat integraal samen met de mobiliteitstransitie, het benutten van OV-bereikbaarheid, meer ruimte voor wandelen en fietsen, het vergroenen van de buitenruimte en het verduurzamen van de energie-infrastructuur en biedt meekoppelkansen voor kwetsbare wijken.

Doorkijk naar het vervolg

In de schaalsprong komt veel samen: ontwikkeling van woon- en werklocaties, infrastructurele ingrepen en openbare ruimteprojecten. De volgorde waarin deze ontwikkelingen plaatsvinden, wordt bepaald door hun onderlinge afhankelijkheid, de beschikbaarheid van budget, capaciteit en politieke keuzes. Het ontwikkelperspectief geeft de handvatten voor de volgordelijkheid. In de loop van dit jaar zal een voorstel voor deze volgordelijkheid worden opgesteld, die als basis dient voor het uitvoeringsprogramma voor de daaropvolgende jaren. Dit uitvoeringsprogramma zal periodiek worden bijgesteld op basis van nieuwe inzichten en kansen (financieel, ruimtelijk, markt) die zich voor kunnen doen.

1.2 Hoofdpogave 1: Een veerkrachtige en inclusieve stad waarin iedereen kan meedoen, rondkomen en vooruitkomen

Helmonders geven begin 2024 gemiddeld een 7,6 aan het leven. Maar niet iedereen geeft een voldoende aan het leven. Mensen die zich eenzaam voelen, geven een lager cijfer. Maar ook mensen die zich zorgen maken over zaken als hun financiën, beschikbaarheid van de medische zorg, de buurt of het onderwijs van hun kinderen geven hun leven gemiddeld een lager cijfer.

Afgelopen jaren is veel aandacht gekomen voor het mentaal welbevinden van jongeren (16-25 jaar). Veel rapporten signaleren mentale problemen bij jongeren, zoals prestatiedruk, gevoelens van eenzaamheid, angst en depressie. Vooral bij deze groep lijken de effecten van de beperkende maatregelen van de coronaperiode nog zichtbaar. Ook de invloed van social media e.d. is een belangrijke factor voor het mentale welbevinden van vooral meiden.

Grote verschillen tussen inwoners

Net zoals in de rest van Nederland, zien we steeds duidelijker dat niet iedereen in gelijke mate profiteert van de (stijgende) welvaart in Nederland. De werkloosheid is laag, veel mensen hebben een baan, maar toch zien we ook een groep die nog steeds afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Ook het aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen blijft constant.: bijna 5.000 huishoudens hebben een inkomen dat al minstens 4 jaar niet hoger ligt dan 130% van het sociaal minimum. Door de gestegen prijzen zien we ook dat de groep met een inkomen net boven de 130% het financieel zwaar heeft. Voor veel toeslagen en inkomensregelingen komen zij niet in aanmerking. Daarnaast is er ook een groep inwoners met schulden die zo hoog zijn dat ze als problematisch worden gezien. Slechts een deel van deze mensen zoekt financiële hulp.

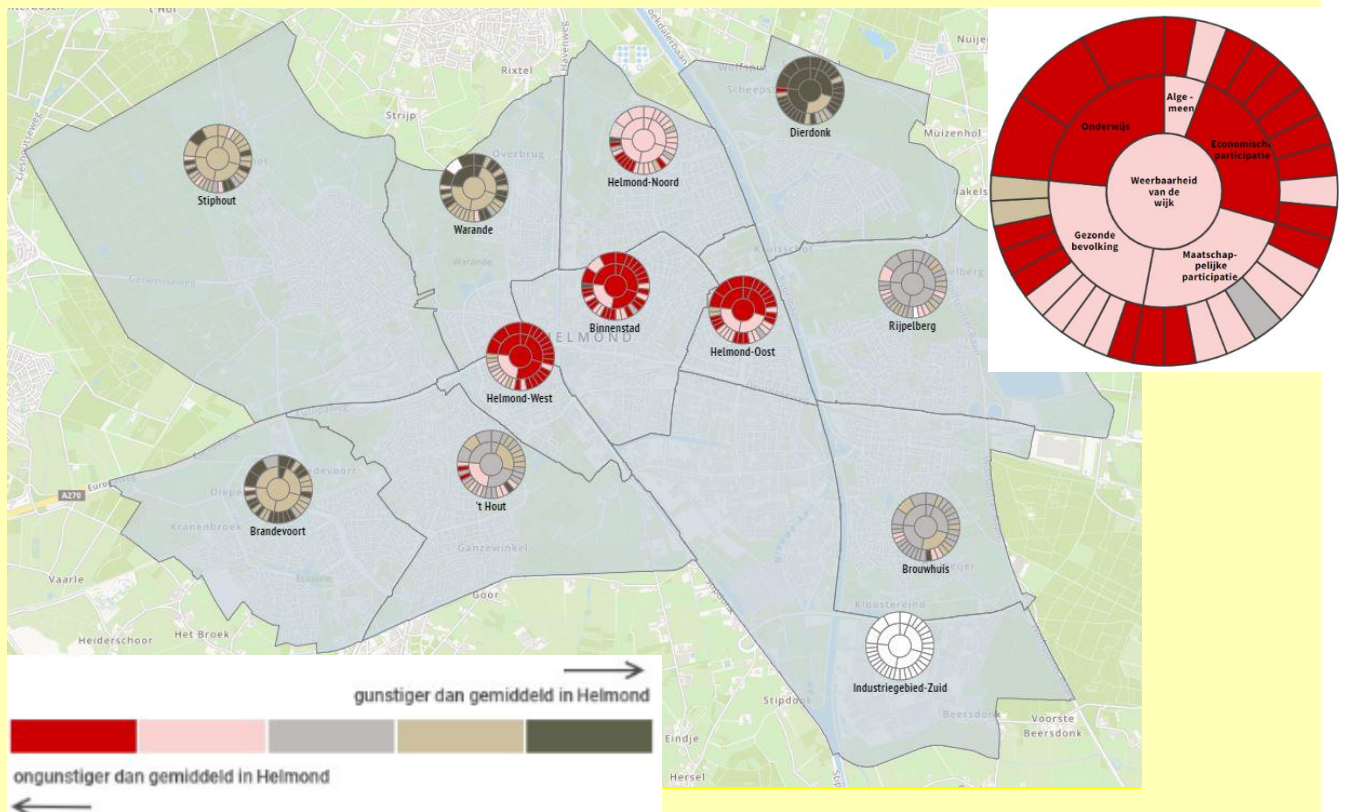
Ruim een kwart van de huishoudens krijgt via de gemeente ondersteuning in de vorm van een Wmo-voorziening, aanbod vanuit de Jeugdwet, Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhelpverlening en/of andere inkomensondersteuning. Daarnaast krijgt een deel van de inwoners ondersteuning vanuit algemeen toegankelijke voorzieningen en via landelijke voorzieningen, zoals de wet langdurige zorg.

Grote verschillen tussen wijken

De mate van weerbaarheid van de inwoners ligt vooral in de oudere delen van de stad lager. Weerbaarheid zegt iets over de mate waarin mensen kunnen omgaan met (negatieve) veranderingen en de hulpbronnen die ze daarbij kunnen inzetten. In de oudere delen van Helmond wonen relatief veel mensen die niet werken, een lager inkomen hebben en/of niet economisch zelfstandig zijn. Vaak speelt er ook problematiek op andere fronten, zoals laaggeletterdheid, onvoldoende digitale vaardigheid, een ongezonde leefstijl en gezondheidsproblemen. De gemiddelde levensverwachting van mensen in wijken met een lage sociaal-economische status (wijken waarin de weerbaarheid lager is) is zeven jaar korter dan voor mensen in wijken met een hogere sociaal-economische status.

De vaak eenzijdige woningvoorraad binnen een wijk zorgt er vaak voor dat de verschillen tussen wijken blijven bestaan. De oververtegenwoordiging van (kleinere) sociale huurwoningen, speelt hierbij een rol. Door de toewijzingsregels stromen hier – na vrijkomen van de woning – weer huishoudens met lagere inkomens in. In andere wijken, zoals Dierdonk, Warande, maar ook Brandevoort en Stiphout, staan juist veel (duurdere) koopwoningen en is de huur vaker in handen van particuliere verhuurders.

Weerbaarheid van de wijk (= de mate waarin bewoners kunnen omgaan met (negatieve) veranderingen en de hulpbronnen die ze daarbij kunnen inzetten. [Klik hier](#) om de score per wijk in meer detail te zien.

1.2.1 Waar zetten we op in?

Een sociale en inclusieve stad waarin we de tweedeling tegengaan

De kadernota Sociaal Domein is geactualiseerd en de nieuwe versie voor 2024-2028 vormt de basis voor ons sociaal beleid. Onze koers draait al een hele tijd om één belangrijke ambitie: alle Helmonders moeten kunnen meedoen, rondkomen en vooruitkomen. Als dat nodig is helpen we ze daarbij met hulp en ondersteuning uit het sociaal domein. Nu, maar ook in de toekomst willen we er voor ze kunnen zijn (Kadernota sociaal domein 2024-2028). Als we dat willen waarmaken, dan moeten we zorgen dat we koersvast zijn, steeds vinger aan de pols houden en een lange adem hebben. Want de sociaal-opgaven in onze stad zijn groot en ingewikkeld. De aanpak ervan is nauw verweven met de inzet vanuit het ruimtelijk, cultureel, onderwijs en economisch domein.

Het merendeel van de inwoners lukt het zelf om mee te komen in de samenleving. Maar er zijn ook inwoners die zichzelf niet kunnen redden. Niet op eigen kracht en ook niet met hulp uit hun omgeving. Deze inwoners moeten kunnen rekenen op goede ondersteuning: dichtbij, in samenhang en op maat. Vooral voor de inwoners die ons het hardste nodig hebben willen we er zijn en nu en in de toekomst, goede zorg en ondersteuning garanderen. Zeker nu de toegankelijkheid zowel in het sociaal als medisch domein steeds meer onder druk komt te staan vanwege vergrijzing, krapte op de arbeidsmarkt etc.

De komende jaren gaan we onze focus nog meer leggen op de 'voorkant'. We versterken de sociale basis en preventie en zorgen dat onze kwetsbare inwoners en wijken een sterkere veerkracht hebben en minder afhankelijk zijn van professionele hulp. Hun belang staat steeds voorop. Als we gelukkige inwoners en leefbare wijken willen, dan zijn een goede gezondheid, financiële stabiliteit, toegang tot goede voorzieningen waar iedereen terecht kan én een sociaal leven in een buurt waar mensen bij elkaar betrokken zijn, belangrijk. Zo voorkomen we meteen ook te grote vraag naar zorg en ondersteuning. En dat is een belangrijke bijvangst om te zorgen dat deze toegankelijk en betaalbaar

blijft. Bovendien gaan we extra focussen op de manier waarop we werken. Wat we doen met elkaar, doen we goed en moet echt verschil maken.

We werken hierbij meer en meer regionaal en domeinoverstijgend samen met zorgpartijen en zorgverzekeraars aan de juiste zorg op de juiste plek en het terugdringen van zorggebruik. In de komende periode verschuift het accent nog meer naar preventie, gezondheid en het versterken van de sociale basis en kansengelijkheid. Dit doen we om zorg te voorkomen, maar is ook een doel op zich. Een gezonde generatie met gezonde, weerbare mensen die gezond opgroeien, wonen en werken in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. Daarnaast willen we in samenspraak met onze partners meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen in het zorgdomein. Door hierin samen op te trekken ontwikkelen we een breed gedragen visie op ervaringsdeskundigheid als basis.

Sociale basis – versterken persoonlijke veerkracht ***Versterken bestaanszekerheid***

We versterken de bestaanszekerheid van kwetsbare inwoners in Helmond.

Om deze inwoners te ondersteunen verhogen we gefaseerd de draagkrachtnorm voor inkomensondersteunende maatregelen. Op deze manier kunnen meer inwoners een beroep doen op financiële ondersteuning en voorzien in hun levensonderhoud. Vanaf dit jaar is de draagkrachtnorm voor het merendeel van de producten bijzondere bijstand en de Collectief Aanvullende Verzekering (CAV) verhoogd naar 130% van het sociaal minimum. Voor 2025 onderzoeken we mogelijke aanpassingen in de Individuele Inkomenstoelage voor inwoners met een laag inkomen.

We werken dit jaar ook aan een gezamenlijk plan van aanpak met inwoners en partners uit de stad over de inzet van ervaringsdeskundigheid bij het tegengaan of voorkomen van uitsluiting door (generatie-) armoede. Het doel is om dit voor 2025 structureel geborgd te hebben.

In 2024 wordt het nieuwe beleidsplan Armoede en Schulden (2024-2028) vastgesteld. Voor de uitvoering in 2025 ligt de focus op extra begeleiding bij of na een schuldhulpverlening en financiële educatie.

Gezondheid en Basisvaardigheden

Met zowel fysieke als sociale interventies leveren we langdurige inspanningen om de sociale structuur, leefbaarheid en gezondheid in de meer kwetsbare wijken te versterken. Dit doen we vanuit het idee dat de aanpak van de bestaande gezondheidsverschillen verder gaat dan leefstijlinterventies. We kijken steeds meer naar het concept van Positieve Gezondheid, waarbij gezondheid veel meer is dan de afwezigheid van ziekte en gebreken. We blijven inzetten op succesvolle elementen uit het Helmonds Preventieakkoord. Dit akkoord is met vele partners uit de stad gesloten. Hierin leggen we de focus op gezond eten en bewegen, op een stad die steeds meer rookvrij wordt en op het ontmoedigen van alcohol- en drugsgebruik.

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) vormen de kaders van het toekomstige gezondheidsbeleid. Hierbij staan versterken van sociale basis en veerkracht van inwoners centraal. Met GALA hebben we ruimte om te investeren in bestaande lokale initiatieven. Via het IZA regioplan werken we samen met het medische domein aan juiste zorg op de juiste plek en het terugdringen van 1^e en 2^e lijns zorg.

Anderzijds ligt de focus onvermoeid op het versterken van de (digitale) basisvaardigheden. Het Stadsplan basisvaardigheden Helmond biedt een sluitende aanpak om laaggeletterdheid tegen te gaan, waarbij we een nadrukkelijke koppeling leggen tussen de thema's gezondheid, armoede en bestaanszekerheid. De doorontwikkeling van het Taalhuis is hierin essentieel.

Sociale basis – veerkracht van wijken en gemeenschappen Inwonersinitiatieven

We faciliteren inwonerinitiatieven die zich richten op samenredzaamheid en wederkerigheid. We houden er daarbij rekening mee dat een inwonerinitiatief zijn eigen dynamiek heeft en dat zich dat lastig laat sturen. Bovendien ondersteunen we dat inwoners eigenaar zijn en blijven van hun initiatieven. We werken in 2024 en 2025 aan ontwikkeling en uitvoering van beleid op inwonerinitiatieven, zodat inwoners snel en laagdrempelig toegang hebben tot middelen en faciliteiten om kleinschalige initiatieven te starten.

Inclusie en antidiscriminatie agenda

De komende jaren gaan wij ons inzetten voor de emancipatie en versterking van de positie van 'minderheden' binnen onze stad. Dit kan gaan over mensen die te maken hebben met een handicap of chronische ziekte, maar ook om mensen uit de LHBTIQ+ gemeenschap, inwoners die moeilijk kunnen rondkomen of die laaggeletterd zijn. Onze aanpak richt zich op het bevorderen van bewustwording en acceptatie en om een verbeterde toegankelijkheid op alle leefgebieden, fysiek, digitaal en sociaal.

Ook ontwikkelen we in 2024 samen met de stad een meerjarige anti-discriminatie agenda Helmond. De resultaten van het onafhankelijke onderzoek naar discriminatie in Helmond uit 2023 en de naar verwachting medio 2024 gewijzigde Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorziening zijn hiervoor de basis. In 2025 geven hier met onze partners in stad uitvoering aan. Over het onderzoek om te kunnen voorzien in de ruimtebehoefte van eeuwig durende grafrust, volgt later dit jaar meer informatie.

Sociale basis – versterking infrastructuur in wijken

We zetten komende periode op diverse terreinen in op het versterken van de sociale infrastructuur in onze stad. Op basis van de quickscan naar de toekomstbestendigheid van de huidige sport- en beweegvoorzieningen, gaan we actief aan de slag met de actuele ondersteuningsvraag van: RKSVMierlo-Hout, Polaris Sporthal en Hockeyclub Helmond. Daarnaast houden we oog voor de sportverenigingen die nu geen, maar binnen vijf jaar mogelijk wel knelpunten ervaren. Bij de quickscan hebben we gezien dat dat veel verenigingen geen reserves hebben om de locatie op te knappen en te verduurzamen.

Verder ligt komende periode de focus op het afronden van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs fase I. Het afronden van deze fase, in combinatie met de bouw van de multifunctionele accommodatie in de Rijpelberg, vraagt nog om een extra impuls. We komen hiervoor met een voorstel naar de raad. Tegelijkertijd wordt er voor de periode 2026-2040 (fase II) een nieuw Integraal Huisvestingsplan opgesteld.

Daarnaast werken we samen met omwonenden en partners verder aan de realisatie van een Time-out & Verblijfsvoorziening. Samen met alle betrokken zorg- en veiligheidspartners, buurtbewoners en belanghebbenden (vertegenwoordigd in een klankbordgroep) zijn we gekomen tot een uitwerking van de randvoorwaarden voor een optimaal plan ter realisatie van een voorziening voor kwetsbare inwoners met complexe meervoudige problematiek. Samen met de partners benoemen we ook een kwartiermaker die de planontwikkeling coördineert en stuurt op de oplevering van onder meer het bouwontwerp en veiligheids- en beheersplan. De exploitant van de voorziening zal bovendien een bouwontwerp uitwerken. De doorlooptijd tot aan de opening van de voorziening bedraagt 2 tot 3 jaar en hangt af van mogelijke bezwaar- en beroepsprocedures en voortgang in de bouw.

Vluchtelingen en arbeidsmigranten

De opgaven rondom vluchtelingen en arbeidsmigranten is groot. We verkennen richting de begroting op welke wijze we de organisatorische structurele inbedding realiseren.

Versterken preventie

Kansrijk, gezond en veilig opgroeien

We werken de komende periode aan een samenhangende uitvoering van het Meerjarenprogramma Jeugd 2024-2032 én de Aanpak Preventie met Gezag. Met het meerjarenprogramma versterken we onze aanpak en regie op het terrein van jeugd en zorgen voor een sterke collectieve en preventieve basis in onze stad en wijken. Dit doen we door impact gedreven te werken. In 2025 geven we een vervolg aan het impact gedreven subsidiëren van activiteiten voor jeugd en gezin en verbeteren zo de kwaliteit van de beschikbare interventiepallet. Ook doen we in 2025 de eerste ervaringen op met de Wijkprogrammering in de drie Preventie met Gezag wijken. In deze wijken gaan in het kader van Preventie met Gezag ook de zogenaamde jeugdnetwerken van start. Deze netwerken zijn belangrijk om alle signalen van straat, school, gezin en online samen te brengen, zodat een jeugdige op de juiste plek, met de juiste partners kan worden opgepakt. En indien nodig extra interventies kunnen worden ingezet speciaal bedoeld om jongeren weerbaarder te maken en te voorkomen dat ze in de criminaliteit terecht komen of daarin doorgroeien.

Verder brengen we komende periode de gevolgen van de landelijke hervormingsagenda jeugd in beeld en voeren we de hieruit benodigde aanpassingen en aanscherpingen door in de Helmondse aanpak en de regionale inkoop samenwerking 'Eén 10 voor de jeugd'.

Vitaal ouder worden

We gaan aan de slag met integraal aanpak ouderen. We bouwen voort op de sterke samenwerking, realisatie en samenhang van initiatieven gericht op ouderen samen met de partners van het Netwerk Aandacht voor Ouderen, de partijen verbonden aan de uitvoering van de Visie op Wonen, Welzijn en Zorg en de netwerkpartners mantelzorgondersteuning. Denk aan het verbeteren van de vindbaarheid en bekendheid van ondersteunings- en activiteiten aanbod, de ontwikkeling van valpreventieprogramma's, de bewustwording bij ouderen om zich voor te bereiden op hun oude dag en het zorgen voor voldoende passende woonruimte en doorstromingsmogelijkheden voor ouderen. Met onze Zo Helmond campagne maken we in 2024 onze inwoners bewust van de vraagstukken die langskomen als je ouder wordt. We doen dit in samenhang met Netwerk Aandacht voor Ouderen, die via een wijkgerichte aanpak 'Praat vandaag over morgen' met 60-plussers in gesprek gaat over hoe we omgaan met ouder worden.

Krachtige sociale teams

Met krachtige sociale teams zorgen we voor vrij toegankelijke brede basisondersteuning voor wie het niet zelf redt en aanvullende specialistische zorg en ondersteuning voor als dat nodig is. De brede basisondersteuning is erop gericht om zoveel mogelijk inwoners met een vraag laagdrempelig - zonder dat daarvoor een beschikking nodig is – verder te helpen. Eind 2026 eindigt de opdracht aan Stichting Sociale Teams Helmond. In 2025 besluiten we over het al dan niet verlengen van de overeenkomst.

Maatschappelijke opvang

In onze stad zien we toenemende druk op de voorzieningen van de sociaal maatschappelijke opvang. Met een groter wordende groep van economische daklozen en jeugdigen werklozen willen voor 2025 op zoek naar mogelijkheden om de keten van maatschappelijk opvang opnieuw in te richten, passend bij deze nieuwe realiteit.

1.3 Hoofdpogave 2 Een duurzame en leefbare stad, waarin iedereen profiteert van duurzame energie, een fijne en groene woonomgeving en waarin we klimaatveranderingen de baas zijn

De aarde warmt op, het klimaat verandert daardoor. Meer extreme weersomstandigheden doen zich voor, zoals warmere zomerdagen, dat er in kortere tijd meer regen valt en dat het steviger waait. Om dit af te remmen is het ook zaak dat we in Helmond inzetten op hernieuwbare energie, energiebesparing, klimaatadaptatie, circulair ondernemen en de gescheiden verwerking van afvalstromen.

Afgelopen jaren zijn erop steeds meer woningen zonnepanelen gelegd. Op ruim een kwart van de woningen liggen nu zonnepanelen. Ook stijgt het aantal elektrische auto's. In de openbare ruimte zien we steeds meer (semi)publieke laadpunten komen. Per 1.000 inwoners ligt het aantal elektrische auto's als ook de laadpalen nog wel lager dan gemiddeld in Nederland.

Inwoners zetten in Helmond iets minder afval langs de weg dan gemiddeld in Nederland en stedelijk gebied met een vergelijkbare dichtheid. 13% van de woningen heeft een energielabel D of lager. Dat aandeel ligt lager dan gemiddeld in Nederland. Ondanks dat, zien we dat het risico op energie-armoede (een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening of een woning van slechte energetische kwaliteit) in Helmond wel hoger is dan gemiddeld in Nederland.

Als stad is er in Helmond meer sprake van hittestress dan gemiddeld in Nederland. Verhoudingsgewijs is een kleiner deel van het oppervlak bedekt met groen en/of bomen. Het meer stenige karakter van een stad brengt dat met zich mee.

Enkele feiten over de stad

28% v.d. woningen heeft zonnepanelen
25% landelijk

13% v.d. woningen heeft label D of lager
25% landelijk

5,0 (semi) publieke e-laadpunten per 1.000 inwoners
8,2 landelijk

8,3% huishoudens risico op energie armoede
7,4 landelijk

36,0% oppervlak bedekt met groen, 23,6% met bomen
46,8% groen landelijk
25,0% bomen

437 kg huishoudelijk afval, 126 kg restafval per inwoner
457 kg huishoudelijk
151 kg restafval

Per wijk een andere uitdaging

De 11 Helmondse woonwijken kennen allemaal hun eigen geschiedenis. De tijdsperiode waarin de wijk is ontstaan, bepaalt mede de uitdagingen die zij kennen op het gebied van duurzaamheid en leefbaarheid.

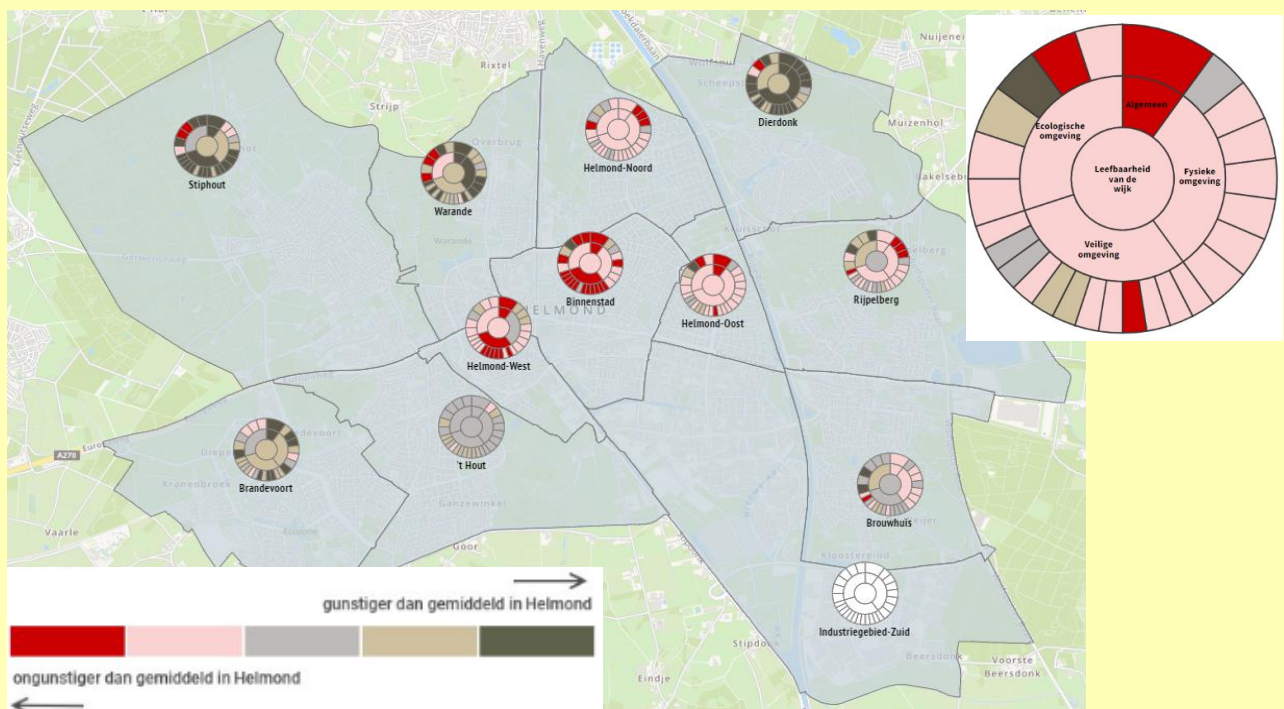
De meer verstedelijkte wijken hebben vaker te maken met hittestress. Hier is minder groen te vinden. Denk daarbij aan de Binnenstad, Helmond-Oost en Helmond-West. In Helmond-Noord is vergeleken bij deze oudere wijken relatief veel openbaar groen te vinden. Zeker ook aan de randen van de wijk is dit het geval. De combinatie tussen minder groen en meer steen leidt tot een hoger risico op hittestress.

Ook het type woning en de kwaliteit van de woning verschilt van wijk tot wijk. De wijken van voor 1980 hebben vanuit een energetisch oogpunt minder zuinige woningen. De aanpak om te komen tot energiezuinigere woningen hangt mede samen met het eigendom van de woningen (huur versus koop), de kaders die we stellen voor nieuwbouw, maar ook met de (financiële) draagkracht van de inwoners. Door dit laatste kan niet iedereen in gelijke mate meedoen aan verduurzaming en de mogelijke besparingen die dit kan opleveren.

Naast de verduurzaming van de wijk en woningvoorraad is ook de betaalbaarheid van wonen een aandachtspunt. De huidige koopmarkt blijft krap en de prijzen van de koopwoningen zijn gestegen. In combinatie met een gestegen hypotheekrente zitten starters, die door de hoogte van hun inkomen niet in aanmerking komen voor de huurwoningen van de corporaties, klem. Het aanbod aan woningen met een huur vanaf de huurtoeslaggrens (zo'n 880 euro) tot zo'n 1.000 euro is beperkt.

De vraag is hoe het aanbod dat gerealiseerd gaat worden met de schaa sprong leidt tot een gezonde woningmarkt. Een woningmarkt waarbij iedereen een woning kan vinden die bij hem past. Denk aan gelijkvloerse woningen voor de groeiende groep ouderen. Maar ook woningen met voldoende ruimte voor gezinnen met kinderen. Naast dat er in de schaa sprong ruimte gevonden moet worden voor een flink aantal woningen, moet ook rekening gehouden worden met ruimte voor onder meer (dagelijkse) voorzieningen, mobiliteit, stedelijke werkmilieus, etc. De (vrije) ruimte om te bouwen is beperkt en daar komt bij dat de ontwikkelingen ook een bijdrage zullen moeten leveren aan duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Leefbaarheid van de wijk (= hoe aantrekkelijk is de wijk om er te wonen, vanuit het perspectief van de fysieke, veilige en ecologische omgeving). [Klik hier](#) om de score per wijk in meer detail te zien

Anders verplaatsen, andere mobiliteit

De schaa sprong zal leiden tot een toename van het aantal verplaatsingen wat door het huidige mobiliteitssysteem niet verwerkt kan worden. Om in de toekomst een leefbare, bereikbare en verkeersveilige stad te kunnen zijn, moeten we anders gaan denken over mobiliteit. Het anders door of om de stad leiden van de auto is een optie. Maar zeker zo belangrijk is daarbij dat we de auto zo veel als mogelijk laten staan en meer kiezen voor fietsen, lopen en openbaar vervoer (ov). De helft van de inwoners geeft aan dat dit voor de korte afstand geen grote opgave is, maar dit is nog niet bij iedereen een automatisme. Uit een [onderzoek](#) naar de ov-behoefte in Helmond komt de auto-dominantie naar voren. Vergeleken met landelijke cijfers groeide het aantal auto's in Helmond de afgelopen vijf jaar harder en blijft het deelvervoer achter. Ook heeft Helmond gemiddeld minder (semi-)publieke laadpunten voor elektrische auto's dan landelijk. Wat het ov betreft is de aanwezigheid van de vier treinstations een sterk punt voor Helmond. Tot slot vragen inwoners ook aandacht voor het aantrekkelijk maken van het fietsen in Helmond.

Inwoners aan het woord: Vanuit de auto richting fiets, te voet en OV (2023)

Veiligheid en leefbaarheid blijven aandacht en inzet vragen

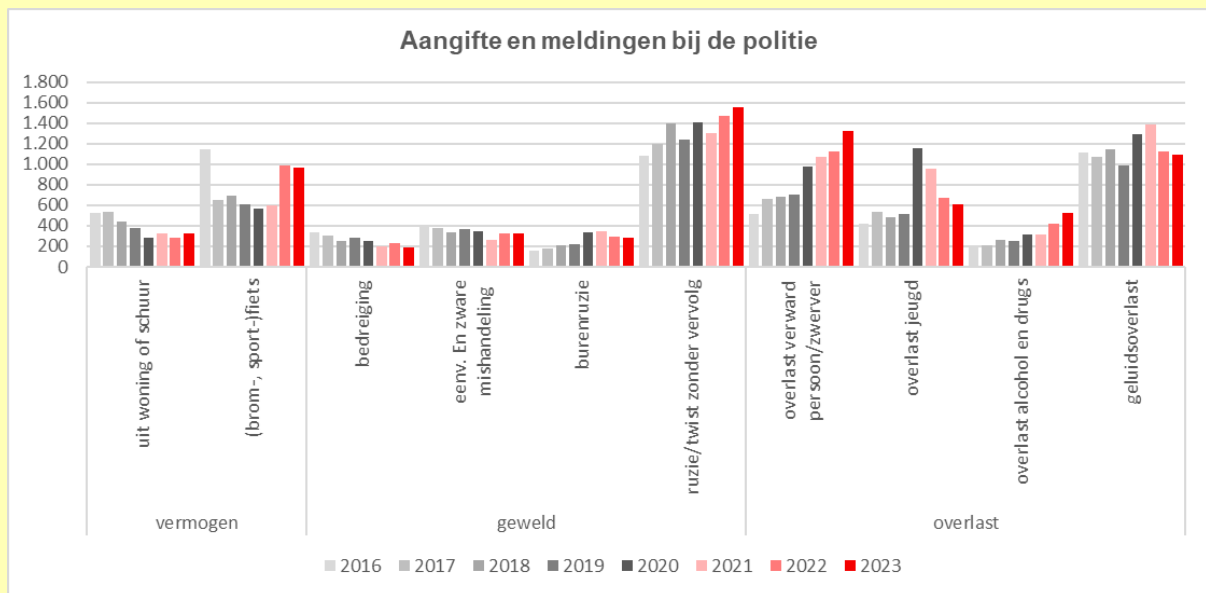
Gemiddeld beoordelen onze inwoners de veiligheid en leefbaarheid in hun buurt met een ruime 7 (2023). Deze cijfers zijn vergelijkbaar met twee jaar eerder. Ook de veiligheidsbeleving is vergelijkbaar met twee jaar eerder. Ongeveer een op de vijf inwoners voelt zich wel eens onveilig in de eigen buurt. Een beperkt gedeelte van de inwoners geeft aan dat dit vaak het geval is.

Begin 2024 gaf ongeveer de helft van de inwoners aan zich (een beetje) zorgen te maken over de situatie in de buurt. Verloedering, verschillende vormen van overlast door anderen en criminaliteit komen dan als reden terug. Als we kijken naar de aangiften bij de politie dan zien we dat er vooral meer (brom-, sport-) fietsen zijn gestolen dan 2 jaar geleden. De steeds vaker aangeschafte dure (elektrische) fietsen spelen daarbij een rol. Het totaal aan inbraken uit woningen en schuurtjes ligt in 2023 lager dan enkele jaren geleden. Het aantal geweldsdelicten blijft redelijk gelijk. Wat we wel zien is dat er sinds corona meer (buren)ruzies bij de politie worden geregistreerd. Het aantal meldingen van overlast van anderen neemt toe. Zo blijft het aantal meldingen met betrekking tot personen met verward gedrag van jaar op jaar stijgen en is ook de overlast door alcohol en drugs gelijk gebleven. De jeugdoverlast kende in de twee corona jaren een piek en is daarna weer gedaald.

Uit de meest recente Veiligheidsmonitor (najaar 2023) blijkt dat 14% van de Helmonders slachtoffer is geweest van online criminaliteit. 2 jaar eerder lag dat percentage nog op 17%. Hoewel online criminaliteit de laatste jaren een hoge vlucht heeft genomen, lijkt het aandeel slachtoffers niet verder door te zetten. Uit de landelijke Veiligheidsmonitor (CBS, 2023) weten we dat deze cijfers geen volledig beeld geven, omdat een deel van de slachtoffers geen melding doen uit schaamte of een gevoel van falen. Daarnaast kunnen slachtoffers een incident op meer plekken dan alleen bij de politie melden.

Uit het onderzoek [Zicht op Ondernijning](#) (met data tot 2021) blijkt Helmond een van de meest ondernijningsgevoelige gemeenten wat betreft drugshandel, witwassen en mensenhandel. Het aandeel risicojongeren dat opgroeit in een (thuis)situatie met veel risicofactoren om in de (drugs)criminaliteit terecht te komen, ligt 2% hoger dan gemiddeld in Nederland. We zien daarbij grote verschillen tussen wijken onderling, met als voornaamste reden de verschillen in sociaal-economische, culturele en demografische kenmerken. Financiële problemen maken mensen kwetsbaarder voor beïnvloeding of alternatieve, illegale en snelle manieren om geld te verdienen. Kortom, de situatie in Helmond is beheersbaar, maar blijft de aandacht vragen.

Aangifte en meldingen bij de politie

1.3.1 Waar zetten we op in?

In 2035 willen we klimaatneutraal zijn

We staan als samenleving op een kruispunt. Nu niet investeren in duurzaamheid leidt op langere termijn onherroepelijk tot grote problemen. In het afremmen van klimaatverandering is de energietransitie van belang. Immers als gemeente Helmond willen we in 2035 klimaatneutraal zijn waar het nu en in de toekomst fijn wonen, werken en recreëren is.

We zetten we in op: duurzame energie in plaats van fossiele brandstoffen, minder energie verbruik, vergroenen van de gebouwde omgeving en geven we zelf het goede voorbeeld. Waarbij de transitievisie warmte de basis vormt voor een uitwerking per wijk. Ook hier zien we grote uitdagingen. Het elektriciteitsnet zit vol (congestie), waardoor organisaties en bedrijven geen aansluitingen meer kunnen krijgen. En de urgente zoektocht naar locaties om zon-energie op te wekken is een lastige, zeker in een verstedelijkte omgeving. Ook de zoektocht naar duurzame warmte en de mogelijkheden voor isoleren vragen een integrale kijk naar onze stad. Waarbij we niet alleen bogen op technische innovaties maar de transitie in gedrag en bewustwording ten aanzien van energie- en materiaalgebruik en mobiliteit misschien wel nog belangrijker zijn.

Speciale aandacht gaat uit naar onze inwoners die ondersteuning bij deze opgave goed kunnen gebruiken. Iedereen moet immers aan de transitie mee kunnen doen. Hierom werken we met onze stad aan de trajecten rondom Energiearmoede en de pilot verduurzaming voorzieningen koopwoningen voor deze specifieke doelgroep. Ten behoeve van de wijkaanpak werken we samen op basis van de transitievisie warmte. Hierin zijn de wijken waarin collectieve voorzieningen een logische oplossing zijn benoemd en wordt op dit moment met de wijken hieraan uitwerking gegeven. Onderdeel van de transitie naar duurzame energie is ook het vraagstuk rondom warmtenetten. Landelijk wordt er op dit moment gesproken over de nieuwe wet collectieve warmte. Vooruitlopend hierop onderzoeken we als gemeente de opties die dit biedt en de rol die wij eventueel hierin moeten nemen. Hierbij staan betaalbaarheid en transparantie voorop.

De inzet op een aantrekkelijk en levendig stadscentrum gaat door

De ontwikkeling van het centrum van Helmond zal een belangrijke bijdrage leveren aan de schaa sprong die we als stad willen gaan maken. Hier bouwen we duizenden woningen erbij. Grote woningbouwprojecten zijn al zichtbaar in en om het centrum. Er wordt niet alleen gebouwd, we werken ook aan het realiseren van een prettige en veilige omgeving voor wonen, verblijven en winkelen. Daarom zal er begin worden gemaakt met de uitvoering van de mobiliteitsvisie. We starten met het autoluw maken van delen van het centrum, te beginnen met de kanaaldijk. Dit doen we om voetgangers en fietsers voorrang te geven en ruimte te maken voor meer verblijfskwaliteit, zoals meer terrassen, speel- en zitplekken. Voor Houtsdonk wordt een ruimtelijk ontwikkelplan opgesteld. Dit gebeurt in overleg met de wijk en partijen binnen het gebied. Hiermee treffen we voorbereidingen om van Houtsdonk een nieuwe levendige stadswijk te maken, die autoluw is met goede loop- en fietsverbindingen naar het centrum en Station(skwartier).

Nieuwe koers Brainport Smart District

In oktober 2023 heeft het college besloten een nieuwe koers in te slaan voor de gebiedsontwikkeling van BSD. Aanleiding daarvoor was de fors negatiever uitpakkende grondexploitatie dan beoogd. De raad zal binnenkort een besluit nemen over de nieuwe uitgangspunten voor de wijk. Op basis daarvan zal het college een stedenbouwkundig plan en een nieuw omgevingsplan opstellen.

Stadse Aa

Helmond heeft al lang de wens om de Stadse Aa weer boven de grond te brengen. Dat dient diverse doelen, zoals het voorkomen van hittestress, het verfraaien van de stad en het levert een bijdrage aan klimaatadaptatie doordat de sponswerking van de bodem hiermee wordt vergroot. Hiervoor is medewerking nodig van het waterschap. Komend jaar willen we een concreet plan gaan ontwikkelen om die ambitie verder te brengen. Daarvoor zoeken we ook de regionale samenwerking op.

Focus op vergroten woningvoorraad

Het is van essentieel belang dat het woningaantal in Helmond blijft groeien. De huidige marktomstandigheden zijn niet gunstig. De bouwkosten stijgen en personeel is schaars. Daarom willen we onder andere een woonfonds (mogelijk in de vorm van een reserve) gaan opzetten om de woningbouw vlot te trekken, met name in segmenten waar de business case moeilijk valt rond te krijgen. Het bestaande stimuleringsfonds voor corporaties raakt leeg. Doel is om te komende tijd tot een andere structuur te verkennen voor dit fonds. Daarbij denken we allereerst aan een vereveningsstructuur waarbij winstgevendende projecten via dat fonds gaan bijdragen aan verlieslatende projecten. De gemeente wil ook werk gaan maken met het versterken van de bouwketen en het aanstellen van extra projectleiders. Hiermee willen we snelheid in de hele keten van planvorming tot realisatie gaan vergroten. Ook vanuit het Rijk is de roep om financiële steun voor de hele MRE gehoord. Om de economische groei van deze regio te faciliteren met extra investeringen in mobiliteit, woningbouw en voorzieningen. Hoe de toegezegde rijksbijdrage precies gaat landen in Helmond is nog niet duidelijk. We zullen veel regionale inzet moeten gaan doen om onze plannen en belangen goed naar voren te krijgen bij de toekenning van deze rijksmiddelen. Tenslotte zullen we een verkenning doen naar de specifieke woonwensen van bijzondere doelgroepen.

Wijkgericht werken

De gemeente Helmond heeft de afgelopen jaren op verschillende manieren in kaart gebracht welke behoeften er leven in de verschillende wijken van de stad. Zo werken we met wijkontwikkelingsplannen waarin multidisciplinair naar de ontwikkeling van een wijk gekeken wordt voor de (middel)lange termijn (zie hierboven). Daarnaast spelen de verschillende disciplines en thema's in op behoeften in de wijken. Via een wijkscan onderzoeken we op welke wijze we binnen bestaande wijken extra woningen kunnen toevoegen en hoe we daarin slimmer kunnen omgaan met de bestaande binnenstedelijke ruimte.

Het komend jaar zetten we in op de uitvoering van de al tot stand gekomen wijkontwikkelingsplannen. Aan het wijkontwikkelingsplan voor Rijnberg wordt nog gewerkt. Hierin wordt naast leefbaarheids- en leefstijlinterventies ook gekeken wordt naar de mogelijkheden voor herontwikkeling van vrijkomende schoollocaties. De voorbereidingen worden getroffen voor realisatie van een multifunctionele wijkaccommodatie en we gaan aan de slag met de opwaardering van de openbare ruimte. Ook maken we de koppeling met de warmtetransitie. In Stiphout gaan we verder met de uitvoering van de gebiedsvisie, waarin het ontmoeten één van de pijlers is waaraan wordt gewerkt.

Investeren in veiligheid en leefbaarheid

In de aanpak van de georganiseerde drugscriminaliteit hebben we samen met onze veiligheidspartners extra ingezet op de Binnenstad met de bestrijding van de drugscriminaliteit. Handelaren in verdoevende middelen werden strafrechtelijk aangepakt, op hotspots vond extra handhaving en controle plaats en waar mogelijk is de bestuurlijke maatregel 'Damocles-beleid' ingezet, om panden te sluiten. De aanpak van ondermijning vraagt om een lange adem. Daarom blijven we ook de komende jaren integraal stevig hierop inzetten.

Uit de Veiligheidsmonitor 2023 blijkt dat het veiligheidsgevoel in onze stad gemiddeld iets is verhoogd, maar het verschil tussen de wijken is groot. Daarom willen we ook in 2025 extra inzetten op wijkgericht werken. Daarbij zetten we samen met het zorgdomein in op Preventie met Gezag, waarbij gerichte focus op risicojongeren. We denken meer veiligheidswinst te halen door een integrale aanpak, waarbij naast de gerichte aanpak ook de zorgvraag van overlastgevers effectiever kan worden opgepakt.

In het Masterplan Integrale Veiligheid 2023-2026 leggen we het accent op de thema's ondermijning, risicojongeren en digitale criminaliteit. In de aanpak van digitale criminaliteit zetten we in op preventie, waarmee we de weerbaarheid van kwetsbare groepen vergroten. Ook op de andere veiligheidsthema's blijft onze inzet onverminderd. Dit doen we onder meer door actief samen te blijven werken met bewoners die de ogen en oren van de stad zijn.

1.4 Hoofdpagave 3: Economisch vitale, innovatieve en aantrekkelijke stad

De economische situatie in Nederland en de rest van de wereld is natuurlijk direct van invloed op de situatie in Helmond. Na jaren van economische groei, was dit niet meer het geval in 2023. Er was even sprake van recessie. Na een sterke groei van de inflatie, vooral in 2022 als gevolg van gestegen energieprijzen door de oorlog in Oekraïne, was er in 2023 weer sprake van een daling.

Krappe en veranderende arbeidsmarkt

Mede door de noodmaatregelpakketten vanuit de landelijke en lokale overheid waren er tijdens de coronacrisis weinig faillissementen en het aantal (vrijwillig) gestopte bedrijven was laag. In 2023 zien we dit aantal toenemen, maar blijft het aantal nog steeds laag. Het consumentenvertrouwen blijft ondanks een stijgende lijn negatief. Producenten en ondernemers zijn iets positiever. De arbeidsmarkt blijft krap; er is meer vraag naar arbeidskrachten dan aanbod. De krapte varieert per sector.

Ook voor de werknemer verandert de arbeidsmarkt door een steeds verdere digitalisering. Dat kan klein zijn van gasten die via een tablet zelf de bestelling doorgeven tot fabrieken waar het meeste van het werk door robots wordt uitgevoerd. In alle branches zien we de inzet van de mogelijkheden van digitalisering en van het gebruik van data. Dit vraagt natuurlijk ook de nodige aanpassing van de werknemers.

Aanbod cultuur, horeca en andere vrijetijdsbesteding is belangrijk voor de aantrekkelijkheid

In 2023 zijn er minder winkels in Helmond dan in het jaar ervoor. Sinds 2010 zien we eigenlijk van jaar op jaar het aantal afnemen. Vooral in de branches mode en luxe, vrije tijd en wonen. Steeds meer

mensen – jong en oud – kopen via internet. De gemiddelde winkelgrootte is in al die jaren wel toegenomen. Dat geldt ook voor de detailhandel in het centrum. Belangrijke concurrent van de fysieke winkel is het aanbod via internet.

Het aantal horecagelegenheden is afgelopen 10 jaar gestegen. Vooral nam het aantal eetgelegenheden toe. Het aantal cafés is afgenomen. In 2023 werden de grote culturele instellingen in Helmond (Theater Het Speelhuis, Museum Helmond en De Cacaofabriek) vaker bezocht dan de jaren ervoor. Na de gedwongen sluiting tijdens corona weten we nu de weg weer te vinden. De horeca heeft het zwaar omdat de coronasteun moet worden terugbetaald, dat een jaar nadat de energielasten zwaar hebben gedrukt op de winsten. Van de evenementen worden de Kasteeltuinconcerten het vaakst door de inwoners bezocht. Jongeren, van 12-19 jaar geven de evenementen gemiddeld een 6,7.

Netcongestie remt ontwikkelingen

Door krapte op het elektriciteitsnet geeft netbeheerder Enexis op dit moment geen nieuwe grootverbuikersaansluitingen uit. Er is een wachtlijst en hoewel er de komende jaren in stappen ruimte bijkomt op het net, zal er naar verwachting tot 2035 een wachtlijst blijven voor de afname van stroom. Vooral bedrijven hebben hier last van, als zij willen uitbreiden, verhuizen of hun productie of vervoer willen verduurzamen.

1.4.1 Waar zetten we op in?

Een duurzame en flexibele arbeidsmarkt

In de arbeidsmarktregio Helmond- De Peel streven we naar een duurzame en flexibele arbeidsmarkt die klaar is voor de opgaven van morgen en de uitdagingen van vandaag. Een goed functionerende arbeidsmarkt is een belangrijke randvoorwaarde om te zorgen dat iedereen kan meedoen en kan profiteren van de kansen in onze regio én om onze economische ambities en groei te kunnen blijven waarmaken. Dat betekent dat we inzetten op het vinden, binden en boeien van ieder talent. Kern hiervoor is het regionaal arbeidsmarktplan 2023-2027 waarin, op basis van het profiel van de regio, gezamenlijke ambities zijn geformuleerd. We blijven daarbij inzetten op een inclusieve arbeidsmarkt met passend werk voor ieder talent. Werken betekent immers meer dan inkomen en zorgt voor zingeving, een gevoel van erkenning, bevordert maatschappelijke participatie en draagt bij aan zelfontplooiing van alle talent (intrinsieke waarde van werk).

Inzet op het aantrekken en behouden van talent blijft, zeker in de huidige arbeidsmarktkrapte, onverminderd belangrijk. Dit alles doen we onder andere vanuit het beoogde Werkcentrum Helmond-De Peel; één integrale toegang voor inwoners, werkgevers en werkenden. Dat doen we samen met onze multi-helix partners in de arbeidsmarktregio, met de gemeente Helmond als centrumgemeente en met partners binnen de Brainportregio, provincie en landelijke overheid.

Ontwikkelingen werklocaties in Helmond en de regio

Diverse grote ontwikkelingen hebben invloed op de bedrijventerreinen. Denk aan de klimaatverandering, netcongestie, tekort aan arbeidskrachten en globale instabiliteit. Ook onze eigen wensen en ambities moeten vorm krijgen, denk aan de circulaire economie en vergroening. Voor de ondernemers van de stad en het oostelijk deel van de regio is bereikbaarheid een punt van zorg en daarmee van onze aandacht. De behoefte aan extra arbeidsplaatsen in de regio is ook een belangrijk onderdeel voor de schaa sprong van Helmond en waarvoor ruimte gecreëerd zal moeten worden. Dat vraagt om een visie op en ontwikkelkader voor de bedrijventerreinen, waarbij we samen optrekken met de ondernemers op de terreinen zelf. De ontwikkeling van Varendschut Noord en het Regionaal Bedrijventerrein zullen veel capaciteit vragen

Op basis van het Regionaal Programma Werklocaties en een lokale bedrijventerreinvisie bepalen we welke werklocaties ontwikkeld, gerevitaliseerd of geherstructureerd moeten worden om de gewenste groei te accommoderen en in te kunnen spelen op huidige en toekomstige inrichtingseisen. Daarnaast

beschrijft het welke inhoudelijke acties nodig zijn om deze groei, de gewenste ruimtelijk-economische structuur en/of de kwaliteitsimpulsen op het gebied van bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit of duurzaamheid te realiseren.

Verduurzaming van de bedrijventerreinen worden om verschillende redenen steeds belangrijker. Klimaatverandering vraagt om aanpassingen, maar vergroening zorgt ook voor aantrekkelijkere werklocaties. Ondernemers spelen in op de energietransitie, samen met partners wordt gewerkt aan een waterrotonde, warmterotondes en een grondstoffenrotonde. Netcongestie is ook hier een remmende factor. Bedrijven kunnen niet van het gas af, of kunnen geen zonnepanelen leggen omdat ze geen aansluiting krijgen. Nieuwe vestigingen krijgen ook geen aansluiting.

Aan de hand van de Helmondse detailhandelsvisie werken we aan het kwalitatief versterken van centrumgebied, de wijkwinkelcentra en de perifere detailhandelslocaties en het terugdringen van leegstand en overtollig aanbod.

Topsectoren: Automotive Campus

Door campuseigenaren (Van de Ven, provincie Noord-Brabant, gemeente Helmond) wordt gezamenlijk gewerkt aan een nieuwe opzet en PPS-structuur voor de campus. Doel is om te komen tot een slagvaardige campusorganisatie. Het gaat hierbij om onderwerpen als de campusstructuur, de eigendomspositie, de zeggenschap en de financiering voor benodigde investeringen. Voor ons staat voorop dat voldoende geborgd wordt dat de campus zich op een publiek passende manier verder ontwikkelt als zwaartepunt binnen het automotive ecosysteem in de regio. We zien dat er belangstelling is van partijen om zich te willen vestigen of uitbreiden op de Automotive Campus.

Versnellen netverzwaring en efficiënter gebruik van het bestaande stroomnet in Helmond

Om de krapte op het stroomnet op te lossen moet het stroomnet op alle niveaus verzwared worden. In Brainport verband lobbyen we voor meer snelheid in onze regio, die in 2023 landelijke prioriteit heeft gekregen. Verder zijn we actief in het regionale UTEB-project om de doorlooptijd van ruimtelijke procedures voor het verzwaren van het lokale elektriciteitsnet te halveren. En we denken kritisch mee met de start van de voorbereiding voor de verzwaring van de hoogspanningslijn tussen Eindhoven en Maasbracht die uiterlijk in 2035 klaar moet zijn. Behalve het verzwaren van het elektriciteitsnet kunnen we ook het bestaande net efficiënter gebruiken. Samen met SBH stimuleren we bedrijven om op energiegebied te gaan samenwerken in zogenaamde energiehubs. In 2024 onderzoeken we als eerste de kansen op bedrijfsterrein Hogeind. Door samenwerking, energiebesparing, betere spreiding van het elektriciteitsgebruik en bijvoorbeeld de inzet van batterijen, kan er ruimte worden gemaakt voor nieuwe ontwikkelingen. Tot slot willen we ons ontwikkelen richting een 'netbewuste stad', die bij nieuwe plannen rekening houdt met de grenzen van het elektriciteitsnet en de plannen zo uitvoert dat ze aansluiten op en ingepast kunnen worden in het energiesysteem van de toekomst. In 2024 doen we met de regio een verkenning hoe dat energiesysteem er in de Brainport uit kan gaan zien en welke keuzes daarbij gemaakt kunnen worden.

Cultuuraanbod laten meegroeien met de schaa sprong

Onze stad zal de komende jaren groeien van 95.000 naar 115.000 inwoners in 2040. Dat betekent méér mensen die hier samenleven en méér mensen die hier hun vrijetijd zo prettig mogelijk willen invullen. De schaa sprong betekent vooral dat we met een groeiend aantal mensen deze stad prettig en leefbaar moeten houden. We moeten hier gelukkig kunnen (blijven) samenleven.

De manier waarop we samenleven is de cultuur. De uitingen van die cultuur – zoals muziek, dans, feesten, tradities, media – beïnvloeden de manier waarop we samenleven. Met kunst en cultuuruitingen kunnen we dus bouwen aan de manier van samenleven. We kunnen ermee gezamenlijk bouwen aan onze stad. Omdat kunst en cultuur zo van betekenis zijn voor het bouwen aan onze samenleving, hebben we een toekomstvisie voor cultuur in Helmond opgesteld: de Cultuurvisie 2040.

De komende tien jaar moeten we onze culturele voorzieningen kwalitatief en kwantitatief laten meegroeien met de schaa sprong in aansluiting met de andere grote steden in Brabant. De cultuurvisie raakt de manier van samenleven en daarmee meerdere beleidsterreinen, wat vorm krijgt in een brede integrale benadering. Dit heeft vanzelfsprekend ook financiële consequenties. Jongerencultuur is een belangrijk onderdeel waarop we in Helmond willen inzetten. Voor de zomer van 2024 leggen wij de cultuurvisie ter besluitvorming voor aan de raad. Na besluitvorming op de cultuurvisie volgt een vertaling in een meerjarig uitvoeringsprogramma, inclusief financieel voorstel.

Na de cultuurvisie volgt het evenementen uitvoeringsbeleid gekoppeld aan locatieprofielen. Dit om een aantrekkelijk evenementenaanbod, dat veilig in Helmond georganiseerd kan worden, aan te bieden. Ook onderdeel van cultuur is ons cultureel erfgoed. Daar zijn we trots op in Helmond en we dragen dat actief uit.

Toekomst Fase 2 De Braak

Nu de ontwikkeling in plangebied Fase 1 van De Braak grotendeels is voltooid en ook het zwembad in gebruik is genomen, buigen wij ons als gemeente over de toekomst van het resterende deel op deze campus. Op basis van de door de gemeenteraad in 2021 vastgestelde ambities werken wij momenteel een haalbaarheidsonderzoek uit. Daarin zien we dat – ook wanneer we een aantal ambities afschalen – een budgetneutrale ontwikkeling van dit deel van de campus niet haalbaar zal zijn. Richting de begroting presenteren wij aan de gemeenteraad de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek, en komen wij met een voorstel.

1.5 Bestuur & organisatie

Bij een deel van de Nederlanders is het vertrouwen in de overheid laag. Met name in wat meer perifeer gelegen regio's is dit het geval. Zij voelen politiek-maatschappelijk onbehagen. Dit uit zich onder meer – ook in Helmond – door lage opkomstpercentages bij verkiezingen. Ook hier zien we de tweedeling in de samenleving terug (zie ook Atlas van Afgehaakt Nederland, 2021). Zo verschilt het opkomstpercentage sterk van wijk tot wijk.

1.5.1 Waar zetten we op in?

Andere overheid

De gemeente Helmond wil voor haar inwoners, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties een betrouwbare en dienstbare overheid zijn die meedenkt, zich openstelt, transparant communiceert en dicht bij de leefwereld van de inwoner staat. We willen een Andere Overheid zijn, waarbij meer nadruk wordt gelegd op het van 'buiten naar binnen' werken, op samenwerking, participatie en innovatie. Het concept van de Andere Overheid is gericht op interactie van de overheid afgestemd op de beleving en behoeften van inwoners, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. De initiatieven op het terrein van Andere Overheid willen we meer met elkaar in verbinding brengen en ook versnellen.

We monitoren al nu continue wat er in de stad leeft en wat de inwoners beweegt. Met de komst van het Huis voor de Stad willen we dit versterken met de vormgeving van de Newsroom; hét punt -voor de bezoeker gelijk bij binnenkomst- waar alle verzamelde informatie samenkomt. Hier komen via verschillende bronnen (als het KCC en ViP meldingen, media-analyses, omgevingsanalyses, publieksonderzoek) signalen uit de stad samen. Zij geven richting aan de dagelijkse dienstverlening voor en dialoog met de stad en vormen input om te betrekken in nieuwe ontwikkelingen en beleid. Het is ook een hulpmiddel om als overheid betrouwbaar naar inwoners te zijn door luisteren en zenden op elkaar af te stemmen. Onverminderd wordt ingezet op heldere informatie en communicatie. In dat kader krijgt de implementatie van de Wet Open Overheid vorm en wordt nog sterker ingezet op het project "Heldere Taal".

Een andere ontwikkeling is het actief participatiebeleid (op basis van het in 2024 vastgestelde Participatiebeleid) met de implementatie daarvan. In lijn daarmee past ook de aanpassing van het wijkgericht werken als werkwijze.

In het sociaal domein zijn we al geruime tijd aan de slag met die andere overheid, die we verbinden aan de Helmond-Aanpak. In 2024 zetten we in op het leren van onze ervaringen en verbreding van deze integrale aanpak naar andere domeinen.

Binnen het domein van de openbare ruimte doen we dat met de ViP-meldingen. Waarbij opvolging van meldingen en het contact met inwoners over hun waardering daarvan nauw gemonitord wordt en een vertaling krijgt in verbetering van de werkwijzen en processen en dialoog met inwoners, ondernemers en organisaties.

Een duidelijk signaal is de behoefte om het dagelijks werk in de wijk beter te organiseren en beter in te spelen op de vraagstukken in de wijk en meer regie te voeren samen met partners daarop. Een plan om het dagelijks werk -in samenwerking inwoners en partners- verder te versterken en realiseren is in voorbereiding.

Binnen het ruimtelijk domein en met de implementatie van de omgevingswet zijn de doorlooptijden bij vergunningverlening sterk verkort en is de participatie door initiatiefnemers versterkt. Deze verbeterde aanpak krijgt verder vorm in de komende jaren.

Dienstverlening

Op 8 april 2024 namen we Het Huis voor de Stad in gebruik. Dit is het hart van onze dienstverlening én het visitekaartje van de gemeente Helmond. Hier krijgt de Visie op Dienstverlening ook in 2025 steeds meer gezicht. De gemeente biedt klant-gedreven dienstverlening waarbij we optimaal gebruik maken van de digitale mogelijkheden zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen. We zorgen ervoor dat alle contactkanalen met onze inwoners en ondernemers goed op elkaar aansluiten en dat men ongeacht het gekozen kanaal altijd hetzelfde antwoord krijgt door de inzet van omni-channel aanpak.

In deze dienstverlening staat de mens centraal en is niet het systeem leidend. Er wordt heldere informatie verstrekt over de beschikbare diensten, de vereiste stappen, de benodigde documentatie, eventuele kosten en de status van hun aanvraag. We maken dit op een laagdrempelige wijze toegankelijk voor de inwoners en ondernemer. Daarbij vraagt het ondervangen van de voortdurende paspoortenpiek, en toenemende druk op het klantcontact (in de fysieke en digitale omgeving) om andere werkwijzen (zoals bijvoorbeeld het thuisbezorgen van paspoorten en het verlengen van de openingstijden).

Uiteraard kan ons dienstverleningsproces nog verder versterkt worden. We werken dagelijks aan verbetering en om aan de verwachtingen van onze inwoners tegemoet te blijven komen. In 2025 betrekken we daarbij natuurlijk de resultaten van het rekenkameronderzoek (zomer 2024).

Digitale stad Helmond

Helmond doet actief mee met het tijdig, inclusief en verantwoord inzetten van de toenemende kansen die digitalisering en innovatie bieden om daarmee onze rol als lokale overheid op een relevante en efficiënte wijze te kunnen blijven vervullen. In 2024 is voor nagenoeg de gehele gemeente een adequaat glasvezelnetwerk gerealiseerd voor zowel huisaansluitingen als het bedrijfsleven en daarmee voor innovatieve, digitale ontwikkelingen in en vooral voor de stad. Ook de in BrabantStad-verband geïnitieerde Brabantring is operationeel geworden. In het nieuwe Huis voor de Stad is een aansluiting op de Brabantring gerealiseerd.

Het blijven inzetten op het spoor van digitale inclusie zien we als een harde randvoorwaarde voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven. De verschillende doelgroepen (o.a. ouderen, jongeren, anderstaligen) bedienen we daarbij zoveel mogelijk op maat.

Omgevingswet: integraal werken, participatie en een efficiënte dienstverlening

De Omgevingswet trad op 1 januari 2024 in werking. Via het instrumentarium van de Omgevingswet werken we aan de grote opgaven in het fysieke domein. De vastgestelde omgevingsvisie Helmond 2040 geeft de kaders voor de uitwerking in omgevingsprogramma's, waarin we concreter aangeven hoe we de doelen uit de visie gaan realiseren. Dit kunnen gebiedsprogramma's zijn, maar ook thematische uitwerkingen van een beleidsdomein. We zijn al eerder begonnen met een omgevingsplan (met alle regels in het fysieke domein, voor zover we die nog willen stellen) voor het gebied Mierlo-Hout, en werken vandaaruit verder naar één gemeente-dekkend omgevingsplan, uiterlijk in 2031.

Realisatiekracht

Al vele jaren maakt de accountant in het jaarverslag de opmerking dat er een aanzienlijk verschil zit tussen de in de begroting opgevoerde programma's en het vermogen van de organisatie om dit ook te leveren. Dat wordt vooral zichtbaar in het investeringsprogramma waarbij tot nu toe slechts een deel van de opgenomen bedragen ook daadwerkelijk werd uitgegeven.

De stad groeit hard in de richting van 100.000 inwoners. Het Rijk erkent de noodzaak om in de regio te investeren. Tegelijk moeten we ook kunnen inspelen op onverwachte ontwikkelingen, zoals in voorgaande jaren de coronacrisis. De organisatie moet qua omvang en kwaliteit passen bij de groei die Helmond doormaakt. Ambitie en organisatie moeten in balans zijn.

In 2023 is de basis gelegd voor een vernieuwde organisatie met 'Het verhaal van onze organisatie - Samen maken we de sprong!'. In 2024 is gewerkt aan de implementatie, zowel op hoofdlijnen als qua fijnmazige inrichting, met kleinere teams als belangrijk kenmerk. De organisatieontwikkeling is echter geen doel maar een middel om een meer betrouwbare overheid te zijn die op haar taken is toegerust en haar ambities kan realiseren.

In 2024 voert bureau Berenschot een benchmark-onderzoek uit, waarbij gekeken wordt de balans tussen de taken, de formatie en de kosten van ons personeel. De conclusies betrekken we bij de verdere organisatieontwikkeling in 2024 en 2025. Daarnaast sluiten we in 2024 aan bij Vensters voor Bedrijfsvoering, om zicht (en inspiratie) te krijgen op welke onderdelen we versneld kunnen en moeten verbeteren.

Onze ambities realiseren we niet alleen. We werken samen met partners binnen de stad. En we 'zetten Helmond op de kaart' met regionale samenwerking, lobby en citymarketing.

De achterstand aan investeringen uit voorgaande jaren (per 01/01/2024 ongeveer € 162 miljoen; zie ook paragraaf 3.1) wordt in aanloop naar de begroting 2025-2028 opnieuw beoordeeld en realistisch geraamd.

Dat betekent dat er voor de begroting 2025 kritisch gekeken moet worden naar de investeringen (nieuw voor oud), de hoogte, de onderbouwing, de fasering en de prioritering van de investeringen, ook in het licht van waar de actualiteit om vraagt. Op deze manier ontstaat voor 2025 een begroting die een beter beeld geeft van de plannen voor de komende jaren. Onze ambities zijn leidend voor onze prioriteiten, en het financiële meerjarenperspectief dwingt tot prioritering. We zetten in op een meerjarig strategisch financieel beleid.

1.6 Bedrijfsvoering

1.6.1 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering, als integrale ondersteuning van het functioneren van de gemeentelijke organisatie, heeft de afgelopen jaren te weinig aandacht gehad. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het invullen van extra formatie zonder daarbij de noodzakelijke middelen voor ICT en huisvesting te reserveren. De benoeming

van een directeur Bedrijfsvoering, processturing en kwaliteitsverbetering is een eerste stap om dit te herstellen en de processen en kwaliteit te verbeteren. Helmond is (na een aantal jaren hier niet aan mee gedaan te hebben) weer aangesloten bij Vensters voor bedrijfsvoering, om daarmee evidente verbeterpunten en suggesties voor aanpassing –met de ervaringen van andere gemeenten- versneld te kunnen oppakken.

Dit alles zal mogelijk leiden tot een benodigde impuls. Hierbij kijken we nadrukkelijk naar wat voor een (groeierende) gemeentelijke organisatie gebruikelijk is aan overhead.

Eerder werd onvoldoende rekening gehouden met de kosten die gemoed gaan met het personeel zoals de facilitering van werkplekken, het voorzien van een laptop, telefoon, opleidingen en dergelijke. Om een reëel beeld te kunnen geven van onze personeelsbudgetten gaan we met elke uitbreiding van formatie ook deze budgetten meetellen. Bekeken wordt hoe dit het meest effectief en realistisch kan worden georganiseerd en we komen daar met de begroting 2025 op terug. Daarmee borgen we dat nieuwe medewerkers ook voldoende faciliteiten tot beschikking blijven hebben om het werk goed uit te kunnen voeren.

1.6.2 Informatie, data en digitalisering

Waar staan we nu?

Landelijk laten de gemeentelijke ICT-kosten per inwoner een voortdurende stijging zien, waarvan de afgelopen vier jaar meer dan 5,5% per jaar. In de programmabegroting 2024 zijn echter additioneel geen financiële middelen opgenomen voor informatie, data en digitalisering. De reden daarvan was dat in 2022 en 2023 veel veranderingen zijn doorgevoerd. Ook is er veel inzet geweest voor het Huis voor de Stad. Het jaar 2023 is gebruikt om een beeld te krijgen van de omissies en in 2024 is verder voortgebouwd op bestaande plannen en versterking waar nodig. Dat laat onverlet dat investeringen voor informatie, data en digitalisering in 2025 onoverkomelijk zijn.

Waar gaan we heen?

In 2023/2024 is een analyse gemaakt van de noodzakelijke investeringen in onze data, ICT en digitalisering. Hierbij is gekeken naar drie aspecten:

- Structurele dekking: daar waar er nog niet voorzien was in structurele dekking, is dat gekwantificeerd;
- Formatie: daar waar er versterking nodig is om de dienstverlening op orde te houden, is gekeken naar de formatie versus inhuur;
- Schaa sprong: gekeken is wat nodig is om op gebied van informatievoorziening de Schaa sprong aan te kunnen.

Het voorgaande is vertaald naar de volgende uitgangspunten voor informatie, data en digitalisering:

- Het financiële plan moet sluitend zijn. Voor structurele kosten moet structurele dekking zijn. Hiermee maken we het kostenplaatje transparant, toekomstbestendig en voorspelbaar.
- De benodigde activiteiten voor vernieuwing en verandering stemmen we organisatiebreed af. We brengen de vraagzijde (ambities van vakafdelingen) in balans met de aanbodzijde (doorlooptijd, capaciteit, financiële middelen). Zo werken we aan realistisch plannen en begroten.
- We maken onderscheid in het op orde brengen van de basis, het op orde houden van de bestaande basis en het uitbreiden van de basis. Dit is hierna uitgewerkt.

Basis op orde krijgen

Het huidige aanbod van digitale voorzieningen moeten we op orde krijgen. Dit betreft het beheer van ICT-voorzieningen die we nu al aanbieden aan inwoners en medewerkers. Enerzijds is dit het structureel

dekken van materiële kosten voor gecontracteerde voorzieningen (hardware, licenties) en anderzijds het organiseren van de benodigde formatie om deze voorzieningen structureel en zonder duurdere inhuur te kunnen onderhouden (functioneel beheerders, applicatiebeheerders). Deze versterkingen dragen direct bij aan het digitaal weerbaarder (bescherm tegen cybercrime) maken van onze organisatie. Zonder deze middelen kunnen we het huidige aanbod van digitale voorzieningen dat we beschikbaar stellen aan onze inwoners en medewerkers, niet handhaven.

Basis op orde houden

Elk jaar zijn er licentie- en onderhoudscontracten die ten einde lopen. Om het huidige niveau van digitalisering ook in de toekomst te kunnen handhaven, ontplooiën we de noodzakelijke activiteiten voor vernieuwing. Dit vraagt een vervangingsinvestering. Het aanbrengen van veranderingen in het landschap van processen, informatie en systemen moet doordacht plaatsvinden. Doordacht, omdat de veranderingen ook moeten bijdragen aan het terugdringen van onnodige complexiteit. Dat komt ten goede aan de dienstverlening aan stad en het werk van medewerkers en aan onze IT-beveiliging. Hiervoor is uitbreiding nodig van de architectuurfunctie.

Om de informatievoorziening verder te professionaliseren willen we o.a. stappen zetten in het doorvoeren van IT-servicemanagement. Dit levert een veiligere en betrouwbaardere ICT-omgeving en leidt tot een efficiëntere bedrijfsvoering.

Basis uitbreiden om ambities mogelijk te maken

Om de ambities van de gemeente voor 2025 en volgende jaren te kunnen ondersteunen met digitale voorzieningen, zijn aanvullende investeringen nodig. Dit is niet alleen voor het uitbreiden op de basis ICT-infrastructuur maar betreft ook systemen en datavraagstukken voor de ambities op het fysiek en sociaal domein en voor brede burger-dienstverlening. Ook nieuwe of veranderde wet- en regelgeving leidt tot een nieuwe digitaliseringsbehoefte. Deze veranderingen vragen tijd, vandaar ook de vraag langjarig structurele middelen beschikbaar te stellen. Om tegemoet te komen aan de ambities van de organisatie, hebben we formatie-uitbreiding nodig op het gebied van datagedreven werken, architectuur en portfoliomanagement.

De benodigde middelen voor 2025 lopen via de begroting 2025-2028. Ook dit jaar (2024) is er al versterking nodig. De benodigde middelen hiervoor specificeren we in de bestuursrapportage(s) 2024.

1.6.3 Mens en organisatie

Aantrekkelijk werkgeverschap

Waar staan we nu?

De arbeidsmarkt wordt steeds krappere. We zien dat we medewerkers alleen nog bijvoorbeeld met arbeidsmarkttoelagen aan onze organisatie kunnen binden en tegelijkertijd dat onze uitstroom groter wordt door aantrekkelijker arbeidsvoorwaarden bij andere werkgevers.

Waar willen we heen / Wat hebben we nodig?

In de 'strijd' om gekwalificeerd en talentvol personeel aan te trekken, te behouden en te ontwikkelen is het van belang dat we als werkgever een aantrekkelijk pakket van arbeidsvoorwaarden blijven houden, die aansluiten op de wensen en behoeften van medewerkers (duurzame mobiliteit). Aan de ene kant moeten we de primaire arbeidsvoorwaarden onder de loep nemen, aan de andere kant de secundaire arbeidsvoorwaarden. Zo kent onze gemeente geen reiskostenvergoeding woon-werk, waar alle omliggende gemeenten hier wel een voorziening voor hebben. Daarnaast spelen andere verwachtingen over zaken als werk-privé-balans en persoonlijke ontwikkeling een rol. Willen we als gemeente Helmond onze ambities realiseren, dan is het van groot belang, om te investeren om medewerkers te behouden en aan te kunnen trekken. Dit draagt ook bij aan productiviteit, betrokkenheid en tevredenheid van

medewerkers en daarmee een hogere kwaliteit van dienstverlening.

Sociale cohesie en werksfeer

Waar staan we nu?

In 2023 is de basis gelegd voor de organisatieontwikkeling, met als doel een betrouwbare overheid te zijn die op haar taken is toegerust en haar ambities kan realiseren. Vanaf 1 juli 2024 ontstaan kleinere teams, waarmee de span of control, attention & support voor de teammanagers kleiner is: medewerkers gaan meer aandacht en sturing op prestaties en resultaten ervaren. Er ontstaan veel nieuwe teams en afdelingen, met nieuwe managers met daarbij sinds 8 april een nieuwe setting in het Huis voor de Stad. Daar komt bij dat in het post-Coronatijdperk meer medewerkers plaatsafhankelijk en digitaal werken. Willen we de samenwerking en integraal werken vasthouden en versterken, zullen we het 'wij-gevoel' van de teams moeten stimuleren/faciliteren en daarmee investeren in de sociale cohesie van de teams, in teamontwikkeling en in die van afdelingen. In de huidige situatie is daar geen invulling en budget¹ voor en wordt hier ad hoc door teams en afdelingen op ingezet.

Waar willen we heen / Wat hebben we nodig?

Het is belangrijk om extra inzet te plegen om de sociale cohesie en het leiderschap binnen de organisatie te vergroten en te verbeteren. Het gaat dan om activiteiten en programma's zoals teambuilding-evenementen, trainingen en workshops gericht op samenwerking en communicatie.

Personele strategie

Waar staan we nu?

De Schaalsprong, maar ook onze rol in de regio, maken dat de organisatie verder doorgroeit en moet groeien. De Schaalsprong brengt met de groei van het aantal inwoners meer inkomsten met zich mee, maar ook meer kosten. Op beide onderdelen moeten we een helder beeld krijgen.

Waar willen we heen / Wat hebben we nodig?

Een personele strategie over wat we kwalitatief en kwantitatief nodig gaan hebben, is in ontwikkeling. De onderlegger hiervoor is gestart met een door een extern bureau in 2022 uitgebracht rapport ('Een stad met groeiambities, een organisatie met groeipijnen').

Als onderdeel van de personele strategie kijken we naar de balans tussen de organisatie in kwalitatieve en kwantitatieve zin, en onze ambities en opgaven. Veranderende takenpakketten, nieuwe wetgeving, een hogere mate van samenwerking, in- en uitbesteding van taken en toenemende automatisering, brengen we in samenhang met onze formatie in beeld. Door Berenschot laten we, net zoals in 2019 voor het laatst, een benchmark-onderzoek uitvoeren naar de formatie en kosten per taakveld van onze organisatie. De benchmark geeft ons nadere duiding welke taken, formatie en kosten passen bij onze gemeentelijke kenmerken en opgaven en waar dit minder of niet het geval is.

In het verlengde van wat onder 'Aantrekkelijk werkgeverschap' is opgenomen, moeten we ook durven kijken naar diegenen die zich niet senang voelen bij ontwikkelingen als de Schaalsprong en organisatieontwikkeling. We kijken of we qua mobiliteitsbeleid voor medewerkers extra maatregelen moeten nemen (zowel intern als naar buiten gericht).

Met betrekking tot de financiën van de gemeente wordt gewerkt aan een financiële strategie om ook financieel toekomstbestendig naar de Schaalsprong toe te kunnen bewegen. We verwachten door deze personele strategie ook besparingen in de uitvoeringsbudgetten te gaan zien in de komende jaren.

---

¹ Deze budgetten zijn jaren geleden (2016-2018) als bezuiniging ingeleverd.

Overige (organisatie)

Wij zullen de begroting meer opstellen vanuit de voortgang in eerder gestelde doelen in het Ambitieakkoord, en waar het noodzakelijk is dat aanvullen met doelen op basis van nieuwe ontwikkelingen. Dit moet ook leiden tot compactere teksten.

1.6.4 Overhead

In december 2023 is er een nieuwe notitie Overhead verschenen. De notitie van de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is van toepassing vanaf de begroting 2025, met als gevolg dat de in 2016 verschenen notitie overhead vanaf deze begroting niet meer van toepassing is. De overhead komt naar voren bij de onderbouwing van lokale heffingen, inzicht in de overheadlasten bij de algemene dekkingsmiddelen en de doorbelasting van overhead naar investeringen en grondexploitatie.

De nieuwe notitie Overhead geeft een duidelijkere definitie van overhead en geeft ook een summierder beeld wat we onder overhead mogen toerekenen. De grootste veranderingen:

- *Functies die onderdeel uitmaken van een specifieke taak binnen een taakveld betreffen geen overhead meer. Denk hierbij aan een receptionist van het museum, een beleidsmedewerker groen of een adviseur cultuur;*
- *Alleen sturende, hiërarchisch leidinggevenden zijn overhead. Coördinatoren, teamleiders, projectleiders en opdrachtgevers worden niet aangemerkt als overhead.*

De gevolgen van deze veranderingen maken we inzichtelijk en nemen we mee in de Programmabegroting 2025-2028.

2. Financieel perspectief

Het maken van een goed financieel plaatje voor de komende jaren is op dit moment complex. De dreiging van het ‘ravijnjaar’ in combinatie met de opwaartse druk op de kosten van het sociaal domein hangt al jaren als een zwaard van Damocles boven de financiën van elke gemeente in Nederland. Het demissionaire kabinet heeft medio april in de ‘Haagse’ Voorjaarsnota weliswaar enkele voorstellen gedaan die dat leed lijken te verzachten, maar dat zijn nog voorstellen waarvan de impact ongewis is en die nog door het parlement moeten worden omarmd. Tegelijkertijd is het nog onduidelijk hoe het nieuwe kabinet kijkt naar de financiën en taken van de gemeentes.

De uitgangspositie van Helmond is hierbij beter dan van veel andere gemeentes, bleek ook dit voorjaar weer uit de benchmark (zie onderdeel 4.3). Maar we staan als gemeente voor een grote uitdaging: het waarmaken van onze ambities terwijl het financieel perspectief vanaf 2026 negatief is.

In de programmabegroting 2024-2027 hebben we daarop geanticipeerd door een reële begroting op te stellen, met een maximaal tekort van € 5 miljoen per jaar. Omdat het tekort voor 2027 hoger was, is voor dat jaar een taakstellende stelpost van € 2,6 miljoen opgenomen.

We zien kostenstijgingen op ons afkomen, terwijl de middelen uit het gemeentefonds vooralsnog lijken te dalen. Daarbij zijn er ook aanvullende middelen nodig voor autonome ontwikkelingen en zien we nog de nodige onzekerheden die impact kunnen hebben op onze financiële positie. Bijvoorbeeld extra rentelasten als gevolg van de stijgende rente en hogere lasten door de toegenomen inflatie. En bij het sociaal domein de uitwerking van de hervormingsagenda Jeugd en de effecten van de toenemende vergrijzing.

De onzekerheid met betrekking tot de rijksinkomsten maakt dat we behoedzaam met de beschikbare middelen moeten omgaan. Waarbij we de ambities uit het ambitieakkoord blijven waarmaken en blijven

investeren in grote opgaven als kwaliteitsverbetering als gevolg van de schaa sprong en kwaliteitssprong, verduurzaming en maatschappelijke opgaven.

Met de focus op de uitvoering van het ambitieakkoord, bekijken we welke zaken we niet meer doen of op een lager ambitieniveau uitvoeren. Noodzakelijk in dit proces is om bij de nieuwe ambities de inzet van oud voor nieuw beleid in te brengen. Bij de afweging van nieuwe ambities houden we rekening met het krappe financiële perspectief vanaf 2026, het financiële afwegingskader en de slagkracht van de organisatie. Voor het opnemen van nieuwe ambities geldt als voorwaarde dat dit voorkomt uit het ambitieakkoord en dat er een concreet plan aan ten grondslag ligt.

De afweging om nieuwe ambities een plek te geven wordt pas gemaakt bij de programmabegroting 2025-2028. Op dat moment wordt op integrale wijze gekeken naar hoe de beschikbare middelen en ambities kunnen worden gecombineerd, waarbij als eerste de al ingezette zaken worden uitgevoerd.

In het vervolg van deze paragraaf is het geactualiseerde financiële meerjarenperspectief opgenomen, een toelichting op de autonome ontwikkelingen en knelpunten, een voorstel over de bij de programmabegroting 2025-2028 toe te passen indexeringen en de ontwikkeling van de woonlasten.

De Voorjaarsnota van het Rijk is twee weken eerder verschenen dan verwacht. Gezien het belang van deze nota hebben wij hiermee proberen rekening te houden. In de tabel met het financiële beeld treft u enkele geraamde bedragen aan onder het kopje 'onzekerheden'.

2.1 Budgettair beeld

2.1.1 Samenvattend beeld meerjarenperspectief

Voor het bepalen van het budgettair kader 2025–2028 gaan we uit van de stand bij de programmabegroting 2024-2027. Dit vormt het uitgangspunt voor de programmabegroting 2025-2028. Het meerjarige beeld wijzigt door verschillende ontwikkelingen:

- Wijzigingen van het gemeentefonds, die volgen uit de circulaires: de raming in de begroting 2024 is gebaseerd op de meicirculaire 2023. Via raadsinformatiebrieven informeren we u over de gevolgen van de september- en decembercirculaire. Bij deze voorjaarsnota worden deze verwerkt in de beschikbare ruimte;
- Autonome ontwikkelingen/al genomen besluiten;
- Noodzakelijke ontwikkelingen;
- Positieve effecten door rijksbeleid of eerdere -nog niet gekwantificeerde- besluiten;
- Nieuwe ambities.

De volgende tabel laat het verloop van de programmabegroting zien inclusief deze genoemde ontwikkelingen. In het vervolg van dit hoofdstuk worden de nieuwe ontwikkelingen verder toegelicht.

- is negatief en bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief exploitatie (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Budgettair beeld begroting 2025-2028				
Bezuinigingsopgave begroting 2025-2028	€ -	€ -	-2.570 €	-2.570 €
Saldo begroting 2025-2028	€ -	-3.466 €	-5.001 €	-5.001 €
Beschikbare ruimte begroting 2025-2028 *	€ -	-3.466 €	-7.571 €	-7.571 €
Beschikbare ruimte gemeentefonds uit septembercirculaire 2023	€ 841	€ 239	€ 1.547	€ 1.547
Beschikbare ruimte gemeentefonds uit decembercirculaire 2023	€ -	€ -	€ -	€ -
Beschikbare ruimte gemeentefonds uit meicirculaire 2024	pm	pm	pm	pm
Totaal budgettaire ruimte na verwerking circulaire	€ 841	€ -3.227	€ -6.024	€ -6.024
Bezuinigingsopgave begroting 2025-2028	€ -	€ -	2.570 €	2.570 €
Totaal budgettaire ruimte begroting 2025-2028	€ 841	€ -3.227	€ -3.454	€ -3.454
Inzet reservering nieuw beleid / grote opgaven 2025 (begroting 2024)	€ 15.106			
Autonome ontwikkelingen	€ -3.570	€ -3.620	€ -3.720	€ -4.720
Benodigde middelen voor indexering**	€ -2.920	€ -2.920	€ -2.920	€ -2.920
Beschikbaar 2025-2028	€ 9.457	€ -9.767	€ -10.094	€ -11.094

Onzekerheden	2025	2026	2027	2028
Accres ontwikkeling gemeentefonds	€ -4.010	€ 2.028	€ 1.483	€ 1.702
Nieuwe financieringsystematiek gemeentefonds vanaf 2024	€ -5.117	€ -5.455	€ -5.299	€ -5.162
Incidentele compensatie nieuwe financieringsystematiek	€ 3.682	€ 786	€ 624	€ 500
Schrappen oploop opschalingskorting vanaf 2026	€ -	€ 3.901	€ 3.867	€ 3.841
Totaal budgettaire ruimte begroting 2025-2028	€ -5.445	€ 1.260	€ 675	€ 881

Beschikbaar 2025-2028	€ 4.012	€ -8.507	€ -9.419	€ -10.213

*beschikbare ruimte 2025-2027 komt uit de begroting 2024-2027.

** Afhankelijk van de inzet van de stelpost van € 2 miljoen voor maatregelen bovenop de reguliere indexering, worden de restant middelen inzet voor de dekking van het tekort

Bij deze voorjaarsnota 2024 is de budgettaire ruimte in 2025 nog positief. Vanaf 'ravijnjaar' 2026 is het financiële beeld negatief. In de programmabegroting 2024-2027 hebben we het advies van de provincie en VNG opgevolgd en hebben we voor die jaren een reële begroting gepresenteerd. De tekorten hebben we zichtbaar gemaakt, maar wel met in het achterhoofd dat ook deze jaren uiteindelijk structureel sluitend moeten zijn. Vandaar dat het tekort gemaximeerd is op € 5 miljoen, waardoor vanaf 2027 een taakstellende stelpost van € 2,6 miljoen is opgenomen. Deze taakstelling wordt in de programmabegroting 2025-2028 geconcretiseerd. Los hiervan zijn er ook nog middelen noodzakelijk voor diverse opgaven en ambities in het kader van de schaalprong en het klimaatneutraal maken van de stad.

De kabinetsformatie is nog niet afgerond . Het huidige demissionair kabinet stelt alleen beleidswijzigingen en nieuw beleid voor als er een noodzaak is. We voorzien daardoor dat de meicirculaire 2024 – die als basis dient voor de programmabegroting 2025-2028– geen nieuwe financiële ruimte gaat bieden.

De VNG heeft intensieve gesprekken gevoerd met het demissionaire kabinet voor een goede financiële positie voor gemeenten. Die gesprekken hebben resultaat opgeleverd. De voorjaarsnota laat betekenisvolle stappen zien voor de gemeenten, maar het financiële probleem van gemeenten is hier niet mee opgelost. In de voorjaarsnota van het Rijk is onder andere het (grotendeels) afschaffen van de opschalingskorting, reservering voor aanvullende indexatie voor Wmo en het versneld invoeren van de nieuwe financieringsystematiek vanaf 2024 opgenomen. De nieuwe financieringsystematiek wordt naar verwachting in 2024 en deels in 2025 gecompenseerd. Ook voor 2026 tot en met 2029 vindt naar verwachting compensatie plaats. Ondanks compensatie ontstaat er negatief financieel beeld. Het VNG

blijft in gesprek met het kabinet en we hopen dat er meer compensatie volgt. Gezien de financiële ruimte in 2025 gaan we ervan uit, dat we voor het jaar 2025 een structureel sluitende begroting aan u kunnen voorleggen.

Op basis van de voorjaarsnota van het Rijk hebben we alvast een voorzichtige doorrekening gemaakt van de gevolgen voor onze gemeente. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 2.1.4. Onzekerheden en geeft een eerste indicatie. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de 'Haagse' Voorjaarsnota alleen voorstellen bevat. Deze moeten nog verwerkt worden in de Rijksbegroting, die op Prinsjesdag gepresenteerd wordt, en die begrotingen moeten daarna nog door de Tweede Kamer en Eerste Kamer goedgekeurd worden.

Zodra de meicirculaire gepubliceerd en doorgerekend is, informeren we u via een raadsinformatiebrief over de gevolgen van het rijksbeleid voor Helmond. U ontvangt dan ook een geactualiseerd meerjarenperspectief.

Landelijke ontwikkelingen

Vanaf 2026 voorzien we nu een aantal landelijke ontwikkelingen die op ons af gaan komen. Het ravijnjaar -waarin gemeenten vanaf 2026 € 3 miljard minder geld ontvangen uit het gemeentefonds- komt steeds dichterbij. En het ravijnjaar kan nog wel dieper zijn dan we in eerste instantie rekening mee hebben gehouden. Dit door autonome kostenstijgingen op beleidsterreinen die groter zijn dan de inflatie. En dat terwijl de vrije beleidsruimte van gemeenten beperkt is, landelijk nog geen 20%. Nadat sinds 2020 een afvlakking van de stijgende kosten in het sociaal domein zichtbaar was, stijgen deze kosten sinds 2023 weer flink.

Een belangrijk aandachtspunt blijft de tekorten op de jeugdzorg en de maatregelen die voortkomen uit de Hervormingsagenda Jeugd en dan vooral de besparing van € 1 miljard vanaf 2027. Dit effect is door het Rijk al ingeboekt en vervolgens in de begroting van de gemeente Helmond verwerkt. De door gemeenten te nemen acties uit de hervormingsagenda moeten leiden tot een besparing/beheersing van de kosten. Het effect daarvan is nu nog niet duidelijk. Het is echter niet realistisch om ervan uit te gaan, dat de effecten binnen het jeugd domein opgevangen kunnen worden.

In het fysieke domein zien we de laatste jaren dat de uitgaven sterker stijgen dan de gemiddelde inflatie. Dit zien we ook terug in de kosten voor de eigen organisatie: onder andere door de CAO-stijging en de krapte op de arbeidsmarkt nemen ook deze kosten toe.

Om het huidige takenpakket van gemeenten en ambities van het kabinet ongewijzigd te kunnen blijven uitvoeren is een verbetering van het meerjarig financieel perspectief noodzakelijk. Gezien de status van de kabinetsformatie is dat perspectief er niet op korte termijn.

In lijn met vorig jaar, heeft de VNG ook voor de programmabegroting 2025-2028 een begrotingsadvies uitgebracht. Het eerste deel is op 1 maart 2024 gepubliceerd, het tweede deel volgt na de meicirculaire 2024. Het advies uit het eerste deel op hoofdlijnen is:

- Stel een reële meerjarenbegroting 2025-2028 op;
- Bereid ombuigingen voor als de ingeboekte korting van € 3 miljard in het gemeentefonds vanaf 2026 niet wordt teruggedraaid. Breng deze zo goed mogelijk in kaart, maar zet ze nog niet in gang;
- Presenteer deze gevolgen financieel en inhoudelijk zo scherp mogelijk.
- Focus vooral op taken in medebewind;
- Beschrijf in ieder geval de 5 meest significante ombuigingsmaatregelen en hun consequenties en geef deze door aan de VNG.

Het advies van het VNG is om na te denken over ombuigingsmaatregelen, maar te voorkomen dat er te vroeg onnodige en onomkeerbare ombuigingen in gang gezet worden.

Wij nemen dit advies van de VNG over. Momenteel zijn we met de organisatie drukdoende om mogelijke ombuigingen uit te werken. Het is de bedoeling om met uw input op de Voorjaarsnota en het volledige overzicht van wensen en mogelijkheden, bij de begroting met een integraal voorstel te komen.

De gesprekken tussen VNG en het demissionaire kabinet hebben ertoe geleid dat de voorjaarsnota van het Rijk stappen laat zien voor gemeenten. De oploop van de opschalingskorting wordt structureel geschrapt, afspraken over aanvullende indexering voor zorgkosten en het versneld invoeren van de nieuwe financieringsystematiek vanaf 2024 zijn onderdeel van de voorjaarsnota van het Rijk. Echter de financiële problemen van de gemeenten zijn daarmee niet opgelost. En de dreiging van bezuinigingen door een nieuw kabinet blijft bestaan.

We zoeken de balans tussen het realiseren van ambities/opgaven en de beschikbare (structurele) middelen. Het doel is zorgen voor een sluitende begroting. Doordat de taken en middelen van gemeenten vanaf 2026 ernstig uit balans worden gebracht door het kabinet, zullen er in de programmabegroting ombuigingsvoorstellen opgenomen worden.

- Inzetten van het jaarrekeningresultaat 2023 van ca. € 11,9 miljoen (na resultaatbestemmingen resteert er nog een bedrag van ca. € 657.000); Bedragen zijn mede onder voorbehoud van accountantscontrole.
- Onderuitputting kapitaallasten. Dit bedraagt naar verwachting ca. € 2 miljoen;
- Vrijval van reserves.

Inzet reserves en overschotten ter dekking van structurele tekorten

Dankzij een nieuwe maatregel kunnen gemeenten vanaf 2024 een deel van hun reserves en overschotten inzetten voor het dekken van structurele lasten. Hierover hebben het Rijk en de VNG afspraken gemaakt. Maximaal mag dit voor 10% van een surplus in de algemene reserve, onder de voorwaarde dat de solvabiliteit groter of gelijk blijft aan 20%. Het is aan gemeenten zelf om hiervan gebruik te maken, waarbij opgemerkt wordt dat dit geen structurele oplossing is voor de financiële problemen bij gemeenten. Wel kan het helpen om acute knelpunten op te lossen.

Gezien de beschikbare ruimte voor jaarschijf 2025, adviseren wij u om geen gebruik te maken van de mogelijkheid om deze incidentele middelen voor het dekken van structurele lasten. Het inzetten van deze middelen is een tijdelijke oplossing.

2.1.2 Toelichting autonome ontwikkelingen en knelpunten

Het betreft ontwikkelingen en knelpunten met financiële gevolgen die zich gedurende het jaar voordoen én waar de gemeente geen directe invloed op kan uitoefenen of eerdere genomen besluiten.

(bedragen x 1.000)

Progr.	Nr.	Toelichting autonome ontwikkelingen en knelpunten	2025	2026	2027	2028	I/S
1	1	Indexering voor STH	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200	S
1	2	Indexering WMO	€ 400	€ 400	€ 400	€ 400	S
1	3	Indexering Jeugdzorg	€ 600	€ 600	€ 600	€ 600	S
1	4	Extra bijdrage jeugdbescherming en jeugdreclassering	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300	S
1	5	Taskforce Sociaal Domein	NNB	NNB	NNB	NNB	S
2	6	Interne crisisorganisatie (onder voorbehoud)	NNB	NNB	NNB	NNB	I/S
2	6	<i>Dekking Interne crisisorganisatie</i>	<i>NNB</i>	<i>NNB</i>	<i>NNB</i>	<i>NNB</i>	S
11	7	Areaalontwikkeling beheer en onderhoud	€ 0	€ 0	€ 0	€ 41	S
AD	8	Hardwareontwikkeling	€ 100	€ 100	€ 100	€ 100	S
AD	9	Licentiekosten	€ 770	€ 820	€ 920	€ 920	S
AD	10	Verbetering voorzieningen/ veiligheid/ dienstverlening	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150	S
AD	11	Indexering kapitaallasten investeringen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 40	S
AD	11	<i>Dekking uit accres gemeentefonds</i>	<i>€ 0</i>	<i>€ 0</i>	<i>€ 0</i>	<i>€ -40</i>	S
AD	12	Areaalontwikkeling personele capaciteit	€ 0	€ 0	€ 0	€ 185	S
AD	12	<i>Opbrengsten belastingen/gemeentefonds</i>	<i>€ 0</i>	<i>€ 0</i>	<i>€ 0</i>	<i>€ -226</i>	S
AD	13	Ophoging Kapitaallastenplafond	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.000	S
AD	14	Rente	€ 1.050	€ 1.050	€ 1.050	€ 1.050	S
Totaal	Totaal		€ 3.570	€ 3.620	€ 3.720	€ 4.720	

1. Indexering voor Sociale Teams Helmond (STH)

Op basis van de overeenkomst is de afspraak gemaakt om de jaarlijkse bijdrage te indexeren. Gezien de forse cao-stijgingen die ook in 2024 doorwerken is de gemeentelijke indexering niet toereikend.

2. Indexering Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

In de overeenkomsten met de zorgaanbieders zijn afspraken gemaakt over de jaarlijkse indexering.

Op basis van de AMvB reële prijzen Wmo (die al sinds 2017 bestaat) en de AMvB reële prijzen voor de Jeugdwet, per juli 2024, is het uitgangspunt is dat gemeenten aan zorgaanbieders een reële prijs betalen. Om die reden is in de overeenkomst een bepaling m.b.t. indexatie van de tarieven voorzien.

3. Indexering Jeugdzorg

In de overeenkomsten met de zorgaanbieders zijn afspraken gemaakt over de jaarlijkse indexering (zie verder onder punt 2.).

4. Extra bijdrage jeugdbescherming en jeugdreclassering

De tarieven jeugdbescherming en jeugdreclassering (JB-JR) voor gemeenten komen met de invoering van de nieuwe tarieven gemiddeld 20% hoger uit (ten opzichte van 2023). Het Rijk en gemeenten hebben de afspraak gemaakt dat zij beiden structureel bij zullen dragen aan de extra kosten voortkomende uit de handreiking. Het verschil tussen de huidige tarieven en het nieuwe tarief bedraagt landelijk € 60 miljoen op jaarbasis.

5. Taskforce Sociaal Domein

Binnen het sociaal domein komen enkele uitdagingen op de gemeente Helmond af. Enerzijds nemen de uitgaven toe, door ontwikkelingen rondom de eigen bijdrage WMO, verdere vergrijzing en problemen binnen het jeugdzorgstelsel. Anderzijds neemt compensatie van het

Rijk op het gebied van jeugdzorg af en worden budgetten rondom beschermd wonen anders verdeeld. Om deze ontwikkelingen het hoofd te bieden, is er een taskforce sociaal domein gevormd. Zo wordt in kaart gebracht waar de kansen en mogelijkheden liggen om tot een duurzaam financieel sociaal domein te komen. De taskforce stelt een set aan beheersmaatregelen op, het is uiteindelijk aan het college en de raad om hierin keuzes te maken. Daarbij is het uitgangspunt dat de tekorten zo veel mogelijk binnen het sociaal domein worden opgevangen, maar gezien de omvang van de tekorten zal het financiële vraagstuk in volle breedte van de begroting afgewogen moeten worden.

6. Interne crisisorganisatie

De interne crisisorganisatie van de gemeente Helmond is geëvalueerd. Daaruit blijkt dat we de interne organisatie bij rampen en crises anders en beter kunnen inrichten. Zoals bijvoorbeeld het versterken van het opleidings- en trainingsniveau en het inrichten van lokale functies. We komen daar bij de begroting op terug.

7. Areaalontwikkeling beheer en onderhoud

Jaarlijks stellen we de begroting bij voor areaalontwikkelingen die verband houden met de groei van de stad. Hierdoor kan de gemeente de toegenomen kosten in verband met bevolkingsgroei en groei van het aantal woningen opvangen. Tot en met 2027 is deze toename voorzien in het meerjarenperspectief.

Voor de nieuwe jaarschijf 2028 voegen we de jaarlijkse toename van € 226.000 (€ 41.000 beheer en onderhoud en € 185.000 personele capaciteit) toe. Dit financieren we uit de verwachte extra opbrengst Onroerendezaakbelasting (OZB) in 2028 als gevolg van de toegenomen waarde van onroerend goed en uit de bijstelling van het gemeentefonds.

8. Hardware-ontwikkeling

Om het dagelijkse werk te kunnen doen, rusten we onze medewerkers uit met een laptop, een telefoon en voorzieningen die daarbij horen. In de afgelopen jaren is er een structureel tekort ontstaan door toegenomen hardwarekosten en de groei van het aantal medewerkers. Tegelijkertijd hebben we enkele jaren de vervangingen getemporiseerd om deze af te stemmen op de nieuwe uitgangspunten van het hybride werken. Budgettair was er daarom toe nu toe geen probleem met de dekking. Vanaf 2025 brengen we de vervangingen weer naar een regulier niveau en halen we de achterstand in. In de kostenbegroting van de formatiegroei zijn de kosten voor ICT-middelen de afgelopen jaren niet meegenomen in de budgettering. Dit gaan we vanaf heden wel doen.

9. Licentiekosten

We stellen onze medewerkers een digitale werkomgeving beschikbaar. Voor de benodigde programmatuur zijn licenties nodig en daar zijn kosten aan verbonden.

Met het project werkplekautomatisering hebben we in beeld gebracht wat de benodigde licenties zijn om onze doelstellingen te realiseren. Deze kosten nemen we nu structureel op in de begroting. Zoals in de inleiding van deze paragraaf bedrijfsvoering is genoemd, nemen we in de toekomst deze kosten integraal mee bij de uitbreiding of inkrimping van het personeelsbestand.

Daarnaast hebben in 2024 een aantal nieuwe systemen verworven, maar de structurele kosten hiervoor zijn tot nu toe met incidenteel geld gedekt uit het krediet. Dit gaan we nu structureel opnemen in de begroting. Het betreft systemen voor informatiebeveiliging (logging en monitoring netwerkverkeer, beheer wachtwoorden, voorziening voor veilig mailen) en voor

duurzame opslag van informatie (digitale archiefruimte). We hebben ook nieuwe applicaties verworven die bestaande applicaties (soms meerdere tegelijk) hebben vervangen. De kosten van die nieuwe systemen werden veelal gedekt door de vrijkomende licentiekosten vanwege het uitzetten van de oude applicaties. De reden om te vervangen waren vaak aflopende contracten waardoor we wettelijk verplicht zijn opnieuw een aanbesteding te starten.

10. Verbetering voorzieningen/ veiligheid/ dienstverlening

De nieuwe huisvesting biedt betere voorzieningen voor inwoners en gebruikers waaronder een veilige verblijf- en (hybride) werkplek. De eenmalige kosten van deze voorzieningen en bijbehorende systemen waren onderdeel van het beschikbaar gestelde budget. De structurele onderhoudskosten zijn nog niet opgenomen in de exploitatiebudgetten en worden daarom in deze nota opgenomen. Dit maken we inzichtelijk bij de begroting.

11. Indexering kapitaallasten investeringen

Bij de programmabegroting 2020 is besloten de vrije ruimte vanuit de kapitaallasten jaarlijks te indexeren. Hierdoor blijft het investeringsvolume in de pas lopen met de prijsstijgingen. De indexeringen voor de jaren 2025–2027 zijn al toegevoegd aan het kapitaallastenplafond in het meerjarenperspectief en voor de jaarschijf 2028 wordt de jaarlijkse toename van € 40.000 toegevoegd. De dekking komt uit het accres van het gemeentefonds.

12. Arealontwikkeling personele capaciteit

Zie punt 7.

13. Ophoging Kapitaallastenplafond

In de programmabegroting 2024-2027 is het voorstel gedaan om het kapitaallastenplafond stapsgewijs op te hogen. Dit doen we om de jaarlijkse vervangingsinvesteringen te kunnen blijven doen en de ruimte die resteert wordt ingezet om de kansrijke investeringen 2026-2028 zoals gepresenteerd in hoofdstuk 3 te kunnen bekostigen.

14. Rente

De afgelopen jaren hebben we investeringen uit eigen middelen kunnen bekostigen. Door de investeringsopgave waar we als gemeente voor staan, voorzien we dat we in 2025 leningen moeten aantrekken. Dit leidt tot een stijgende rentelast in de begroting, waarbij we er vooralsnog van uitgaan dat we in 2025 voor € 35 miljoen aan leningen aantrekken tegen een rente van 3%.

2.1.3 Benodigde middelen voor indexering

De indexeringssystematiek en de daaruit volgende indexeringspercentages worden toegelicht in paragraaf 2.2.1. De toepassing van die percentages leidt tot het volgende beeld:

- Is negatief / (bedragen x 1.000)

Indexering (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	I/S
Beschikbare ruimte indexering					
Reguliere reservering 2025 via gemeentefonds	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500	S
Inflatiecorrectie OZB	€ 750	€ 750	€ 750	€ 750	S
Stelpost indexering	PM	PM	PM	PM	S
Totaal beschikbare ruimte	€ 6.250	€ 6.250	€ 6.250	€ 6.250	
Inzet voor indexering					
Benodigde indexering lonen op basis van uitgangspunten begroting 2025	€ -2.400	€ -2.400	€ -2.400	€ -2.400	S
Benodigde indexering prijzen op basis van uitgangspunten begroting 2025	€ -1.000	€ -1.000	€ -1.000	€ -1.000	S
Benodigde indexering subsidies op basis van uitgangspunten begroting 2025	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000	S
Benodigde indexering Gr'en op basis van uitgangspunten begroting 2025	€ -770	€ -770	€ -770	€ -770	S
Reservering indexering loon- en prijs 2028				€ -5.500	S
<i>Op te vangen binnen de middelen uit het gemeentefonds</i>				€ 5.500	S
Totaal nodig voor indexering	€ -9.170	€ -9.170	€ -9.170	€ -9.170	
Saldo indexering	€ -2.920	€ -2.920	€ -2.920	€ -2.920	

De totaal benodigde indexering bedraagt op basis van de gehanteerde uitgangspunten € 9,2 miljoen. Dit bedrag wordt gedekt uit:

- De jaarlijkse reservering van € 5,5 miljoen vanuit het gemeentefonds. De jaarschijf 2028 wordt bij de meicirculaire 2024 toegevoegd aan het gemeentefonds en vanuit die middelen moeten we in 2028 € 5,5 miljoen afzonderen om voldoende ruimte te hebben voor de benodigde indexering vanaf 2028. We gaan ervan uit dat de indexering in deze circulaire toereikend is om dit te kunnen opvangen. Als dat niet het geval is betrekken we het tekort bij toekomstige circulaires.
- De indexering van onroerendzaakbelasting (OZB).
- In de programmabegroting 2024-2027 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld voor extra maatregelen boven op de reguliere indexering. De niet benutte middelen worden ingezet ter dekking van het tekort. Deze extra middelen zijn niet voldoende om de totale indexering op te vangen.

2.1.4 Onzekerheden

Op 15 april heeft het kabinet de voorjaarsnota 2024 gepubliceerd. Deze geeft een vooruitblik op de Rijksbegroting voor de komende jaren. Via de meicirculaire 2024 wordt de voorjaarsnota vertaald naar gemeenten. Bij het opstellen van de voorjaarsnota voor Helmond is de meicirculaire nog niet bekend. De 'Haagse' voorjaarsnota laat enkele positieve ontwikkelingen zien voor gemeenten, al zijn de financiële problemen voor de gemeenten daarmee niet opgelost. Op basis van ontwikkelingen uit de Voorjaarsnota is een schatting gemaakt met de gevolgen daarvan voor onze gemeente. Bij de meicirculaire 2024 blijkt of deze schatting juist zijn.

Voorstellen uit de voorjaarsnota van het (demissionaire) kabinet:

Structureel schrappen opschalingskorting

De afgelopen weken heeft de VNG meerdere intensieve gesprekken met het demissionaire kabinet gevoerd voor een goede financiële positie voor gemeenten. Die gesprekken hebben ertoe geleid dat de oploop van de opschalingskorting structureel wordt geschrapt.

Invoering nieuwe financieringsystematiek vanaf 2024

In lijn met het advies van de Raad van State wordt de nieuwe financieringsystematiek voor het gemeentefonds (koppelen aan het bbp) versneld ingevoerd vanaf 2024. Gemeenten worden incidenteel deels gecompenseerd voor de overgang.

Afspraken indexatie Wmo

Het kabinet heeft in samenspraak met de koepels van de medeoverheden afgesproken dat de Wmo in de toekomst niet langer via het Gemeentefonds gaat, maar via een aparte financiering. Afhankelijk van de gekozen vorm wordt een passende indexering bepaald. Het Rijk treft vooruitlopend op de uitwerking een reservering op voor een aanvullende indexering voor demografie boven op de BBP-systematiek.

2.2 Nieuwe ontwikkelingen 2025-2028

2.2.1 Nominale ontwikkelingen

Bij het opstellen van de programmabegroting is het uitgangspunt dat bepaalde budgetten worden geïndexeerd voor loon- en prijsontwikkelingen. Deze indexeringen zijn gekoppeld aan landelijke indexcijfers. Het gaat hierbij om de verwachte stijging van de personele lasten als gevolg van cao-aanpassingen en om de verwachte bijstelling van het prijsniveau van de opgenomen budgetten in de begroting. Hiermee worden deze budgetten geactualiseerd naar het loon- en prijsniveau 2025.

Deze aanpassingen dekken we uit de uitkering van het gemeentefonds, waarin loon- en prijscompensatie is opgenomen, uit de inflatie van belastingen en tarieven van de gemeente Helmond, maar zoals in paragraaf 2.1.3 is aangegeven ook uit het restant van de stelpost van € 2 miljoen. Ondanks deze extra ruimte zijn extra middelen nodig om de indexeringen op te vangen.

Op basis van de systematiek die we ieder jaar toepassen, worden de volgende indexeringen bij de programmabegroting 2025 toegepast:

- Indexering van subsidiebudgetten: 4,64%
(Voor de gemeenschappelijke regelingen geldt een andere, meer specifieke systematiek voor de indexering)
- Indexering van prijsgevoelige interne budgetten: 1,6%
- Indexering van belastingtarieven, leges en heffingen: 2,8%
- Indexering huuropbrengsten: PM
- Indexering van eigen loonkosten: 3%

Een toelichting op de systematiek van indexeren, is opgenomen in het vervolg van deze paragraaf.

Indexering subsidiebudgetten

De indexering van subsidies vindt plaats op basis van een gewogen gemiddelde (80%/20%) van de loon- en prijsstijgingen voor de collectieve sector (publicatie Macro Economische Verkenning, M.E.V). Voor de prijsstijging wordt de prognose van de prijs overheidsconsumptie netto materieel (IMOC) gehanteerd. Voor de loonstijging wordt uitgegaan van de prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

In de loop van het begrotingsjaar vinden geen tussentijdse mutaties meer plaats. Volgens de reguliere systematiek komt de indexering uit op 4,64%. In de programmabegroting stellen we de definitieve indexering vast. Politiek kan er nog voor gekozen worden om dit percentage aan te passen als de ontwikkelingen daar aanleiding toe geven.

Zoals aangegeven geldt voor de gemeenschappelijke regelingen (MRE, GGD, ODZOB en VRBZO) een andere, meer specifieke systematiek voor de indexering. Dit op basis van eerder gemaakte afspraken.

Indexering van prijsgevoelige interne budgetten

Het indexeringspercentage voor prijsgevoelige budgetten wordt gebaseerd op de prijs overheidsconsumptie netto materieel (IMOC) zoals opgenomen in de Macro Economische Verkenning. In de loop van het begrotingsjaar vinden geen tussentijdse mutaties meer plaats. Voor de programmabegroting 2025 komt de indexering uit op 1,6%. Deze indexering is ook van toepassing op de inkomstenposten. Dit met uitzondering van belastingtarieven, leges en heffingen en van huuropbrengsten van gebouwen. Deze hebben een eigen indexering.

Indexering van belastingtarieven, leges en heffingen

In het tarievenbeleid is het toepassen van inflatiecorrectie op de tarieven het uitgangspunt. In de afgesproken systematiek worden de jaarlijkse bijstellingen afgeleid van de consumentenprijsindex van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de loop van het begrotingsjaar vinden geen tussentijdse mutaties meer plaats. Bij de bepaling van het percentage voor de programmabegroting vindt een nacalculatie over het voorgaande jaar plaats. Het indexeringspercentage voor de tarieven 2025 komt daarmee uit op 2,8%.

Uitgangspunt is dat dit percentage wordt toegepast op alle tarieven voor belastingen, heffingen en leges. Als bij heffingen en leges de opbrengsten hierdoor de kosten overstijgen, worden vervolgens de opbrengsten, en daarmee de tarieven, overeenkomstig naar beneden bijgesteld.

Een verhoging van het OZB-tarief met 1% leidt tot een hogere bijdrage van € 240.000 (= voordeel voor de begroting).

Indexering huurprijzen

De gemeentelijke gebouwen, die aan derden worden verhuurd, worden geïndexeerd op basis van de CBS-index voor huurprijzen in de vrije sector volgens de consumentenprijsindex (CPI) met als peildatum augustus. Aangezien deze peildatum nog in de toekomst ligt, kunnen we dit pas meenemen bij het opstellen van de programmabegroting 2025.

Loonkostenontwikkelingen

De laatste afgesloten cao voor gemeenten loopt tot en met 31 maart 2025. Hoe de lonen zich daarna zullen ontwikkelen is nu nog niet duidelijk. We houden voor de programmabegroting 2025 rekening met een kostenstijging van 3%. Zodra er meer bekend is over de nieuwe cao zullen we bekijken in hoeverre bijsturing nodig is.

2.2.2 Ontwikkeling woonlasten

Het inflatiecorrectiepercentage voor belastingtarieven voor 2025 is berekend op 2,8%. Hiermee worden de meeste tarieven verhoogd. Uitzondering vormen de tarieven van rechten, die vallen onder een wettelijke beperking (met name rioolheffing en afvalstoffenheffing) welke maximaal kostendekkend mogen zijn.

De woonlasten kunnen worden bekeken vanuit het perspectief van de gebruiker van een woning (meestal de huurder), maar ook vanuit dat van de eigenaar van dat pand.

De huurder van een pand krijgt alleen te maken met de lasten voor Riool- en Afvalstoffenheffing. Deze zijn nog gelijk gehouden en worden geactualiseerd zodra meer gegevens bekend zijn. Een tabel met overzicht van de huurderslasten is daarom op dit moment nog niet zinvol.

Als er sprake is van een woning waarvan de eigenaar ook gebruik maakt, betaalt deze ook Onroerendzaakbelasting (OZB). Om de gevolgen van een tariefstijging in beeld te brengen zijn hierna drie varianten uitgewerkt, waarbij met stijgingspercentages van respectievelijk 2,8%, 4% en 6% is

gerekend. Wij komen in de begroting 2025-2028 met een afgewogen voorstel t.a.v. de woonlastentarieven.

Voor de Riool- en Afvalstoffenheffing wordt uitsluitend gerekend met een kostenstijging van 2,8%, welke wordt gereflecteerd in de tarieven. Bij afvalstoffenheffing komt, door een berekening met meerdere variabelen, de tariefstijging iets lager uit.

De eerste tabel geeft de situatie over het huidige jaar 2024 weer, de volgende tabellen de cijfers voor de genoemde stijgingspercentages bij een aantal verschillende woningwaardes, waarbij de eerste waarde overeenkomt met die van een gemiddelde woning.

Tabel: Woonlasten eigenaar/gebruiker bij verschillende woningwaardes (in €)

Woningwaarde 2024	320.000	400.000	600.000	800.000	1.000.000
Rioolheffing 2024	187,56	187,56	187,56	187,56	187,56
Afvalstoffenheffing 2024	272,87	272,87	272,87	272,87	272,87
OZB 2024	404,00	505,00	757,00	1.010,00	1.262,00
Eigenaar/ gebruiker	864,43	965,43	1.217,43	1.470,43	1.722,43

Variant 1: Uitgangspunt Riool, Afval en OZB +2,8% (in €):

Woningwaarde 2025	320.000	400.000	600.000	800.000	1.000.000
Rioolheffing 2025	192,72	192,72	192,72	192,72	192,72
Afvalstoffenheffing 2025	277,78	277,78	277,78	277,78	277,78
OZB 2025	415,00	519,00	779,00	1.038,00	1.298,00
Eigenaar/ gebruiker	885,50	989,50	1.249,50	1.508,50	1.768,50
Wijziging t.o.v. 2024	2,44%	2,49%	2,63%	2,59%	2,67%

Variant 2: Uitgangspunt Riool, Afval 2,8% en OZB +4,0% (in €):

Woningwaarde 2025	320.000	400.000	600.000	800.000	1.000.000
Rioolheffing 2025	192,72	192,72	192,72	192,72	192,72
Afvalstoffenheffing 2025	277,78	277,78	277,78	277,78	277,78
OZB 2025	421,00	526,00	788,00	1.051,00	1.314,00
Eigenaar/ gebruiker	891,50	996,50	1.258,50	1.521,50	1.784,50
Wijziging t.o.v. 2024	3,13%	3,22%	3,37%	3,47%	3,60%

Variant 3: Uitgangspunt Riool, Afval 2,8% en OZB +6,0% (in €):

Woningwaarde 2025	320.000	400.000	600.000	800.000	1.000.000
Rioolheffing 2025	192,72	192,72	192,72	192,72	192,72
Afvalstoffenheffing 2025	277,78	277,78	277,78	277,78	277,78
OZB 2025	429,00	536,00	803,00	1.071,00	1.3390,00
Eigenaar/ gebruiker	899,50	1.006,50	1.273,50	1.541,50	1.809,50
Wijziging t.o.v. 2024	4,06%	4,25%	4,61%	4,83%	5,06%

3 Investerings

3.1 Uitwerking investeringen 2024 (IVP) en kansrijke investeringen

In de programmabegroting 2025-2028 worden de gemaakte keuzes met betrekking tot het investeringsprogramma voor de jaarschijf 2025 aan uw raad voorgelegd.

Naast het investeringsprogramma (IVP) 2025 wordt in de programmabegroting 2025-2028 een inventarisatie opgenomen van kansrijke investeringen voor latere jaren (2026 en later). Deze vormen weer het vertrekpunt bij de voorjaarsnota 2025. Als voorbereiding op de programmabegroting 2025 en het bijhorende investeringsprogramma worden bij deze voorjaarsnota investeringswensen benoemd, die de komende jaren een rol gaan spelen in het investeringsbeleid.

Openstaande investeringen

Het kenmerk van investeringen is dat ze vaak niet binnen een jaar worden uitgegeven. Door een veelvoud van omstandigheden kunnen investeringen vertraging oplopen of juist versneld gerealiseerd worden. Per 1 januari 2024 staat er € 162 miljoen open aan kredieten. Dit is inclusief de vastgestelde investeringen voor 2024 en de meerjarig vastgestelde investeringen, zoals de investeringen voor het IHP-fase 1 en De Braak.

In de onderstaande tabel vindt u op hoofdlijnen waar deze openstaande kredieten uit bestaan en de huidige investeringsplanning. In de begrote uitgaven van 2024 zijn de doorgeschoven uitgaven van 2023 opgenomen en het grootste deel van de gevoteerde kredieten begroting 2024.

Bedragen x € 1.000

Investerings (Concept cijfers 2023)	Restant krediet per 1-1-2024*	Begrote uitgaven 2024	Begrote uitgaven 2025	Begrote uitgaven 2026	Begrote uitgaven 2027	Begrote uitgaven latere jaren
Ambulance post (dekking kostprijs dekkende huur)	5.237.628	4.417.628	820.000	-	-	-
Automatisering	2.136.689	2.136.689	-	-	-	-
Impuls vitalisering bedrijventerreinen	1.420.000	1.420.000	-	-	-	-
Bereikbaarheidsagenda	4.129.556	4.129.556	-	-	-	-
Bovenwijkse voorziening centrum noord**	-	3.500.000	2.000.000	2.000.000	-7.500.000	-
cultuur	2.872.230	2.208.909	663.320	-	-	-
De braak	37.687.789	21.982.826	15.704.963	-	-	-
Fietsagenda	3.713.411	3.713.411	-	-	-	-
Hoogspanningsmasten Brandevoort	2.900.000	1.450.000	725.000	725.000	-	-
Huis van de stad	3.281.464	3.281.463	-	-	-	-
IHP	21.939.020	3.377.630	7.873.000	8.688.390	2.000.000	-
Jan van brabant	29.449.884	706.089	9.082.795	13.600.000	6.061.000	-
Natuurnetwerk B5	1.087.002	1.019.579	40.000	10.000	17.423	-
Ondergrondse containers	1.935.885	1.935.885	-	-	-	-
Onderhoud wegen/groen	10.918.644	10.388.505	325.267	220.000	29.000	-
Sluizen	10.633.465	386.570	10.246.895	-	-	-
sport	750.000	750.000	-	-	-	-
Verduurzaming gebouwen	2.511.541	2.511.541	-	-	-	-
VRI	1.466.158	1.466.158	-	-	-	-
Wijkontwikkeling	11.817.239	8.832.340	1.117.000	680.899	594.000	593.000
Zwembad	-439.301	-	-	-	-	-
Overig klein krediet	6.980.179	6.870.679	150.000	-	-	-
Totaal gevoteerd restant krediet	162.428.481	86.485.459	48.748.240	25.924.289	1.201.423	593.000

*Restant kredieten inclusief begroting 2024, raadsbesluiten en meerjarig vastgestelde kredieten

** In 2021 is krediet, ad € 7,5 miljoen, voor bovenwijkse voorzieningen centrum noord ter beschikking gesteld. Het krediet wordt gedekt uit de verkregen subsidie woningbouwimpuls.

Investeringsprogramma (IVP) en kansrijke investeringen

Zoals aangegeven in de inleiding zijn in de begroting 2024 – 2027 de investeringen uit de volgende tabel als kansrijk opgenomen. Bij de begroting 2025 – 2028 wordt een besluit genomen over de investeringen

in jaarschijf 2025. De andere jaren zijn kansrijk en komen in latere jaren in het besluitvormingstraject. Aan de vervangingsinvesteringen is jaarschijf 2028 toegevoegd. Nieuwe afwegingen voor nieuw beleid worden meegenomen in de begroting 2025 – 2028, onder voorwaarden dat er een uitvoeringsplan aan ten grondslag ligt waaruit blijkt wat, wanneer en met welke capaciteit uitgevoerd wordt.

Het investeringsprogramma voor de jaarschijf 2025 heeft invloed op de vrije ruimte van het kapitaallastenplafond vanaf 2026, omdat een investering het volgende jaar na gereedmelding pas kapitaallasten gaat genereren. Als nieuwe afwegingen worden toegekend, heeft dit effect op de ruimte in de kapitaallasten.

Het investeringsprogramma 2025 en de kansrijke investeringen 2026-2028 op basis van de begroting 2024-2027 zijn in onderstaande tabel weergegeven. Hierbij maken we onderscheid tussen vervangingsinvesteringen, die vrijwel jaarlijks om een nieuwe investering(tranche) vragen en incidentele investeringen als gevolg van nieuw beleid, waarbij vervanging niet periodiek aan de orde is. De vervangingsinvesteringen hebben een noodzakelijk karakter en hebben een hogere prioriteit dan de investeringen als gevolg van nieuw beleid.

<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Progr. Investeringsprogramma 2025	2025	2026	2027	2028	Totaal
	IVP	Kansrijke investeringen			
Vervangingsinvesteringen					
1 Speelvoorzieningen	400	250	250	250	1.150
1 Vervanging sportvelden	390	465	330	330	1.515
2 Wegen regulier	3.600	3.600	5.000	5.000	17.200
2 Opwaarderen openbare verlichting	700	700	700	700	2.800
2 Vervanging verkeerregelinstanties (VRI's)	1.710	1.870	1.870	1.870	7.320
2 Openbaar groen	450	450	450	450	1.800
2 Vervanging bomen	450	450	450	450	1.800
2 Vervanging natuur en recreatie	225	150	150	150	675
2 Kasteel Traverse	1.700	1.250	0	0	2.950
2 Deurneseweg	0	0	1.800	1.800	3.600
2 Rioleringszorg (kostendekkend via rioolrecht)	1.793	1.793	1.793	1.793	7.172
2 Dekking rioolrecht	-1.793	-1.793	-1.793	-1.793	-7.172
2 Vervanging containers	60	60	60	60	240
2 Dekking afvalstoffenheffing	-60	-60	-60	-60	-240
AD Onderhoud en vervanging van de ICT-infrastructuur	135	323	1.202	1.202	2.862
Nieuw beleid					
1 Buitenruimte Campus De Braak aanvullend krediet	1.600	0	0	0	1.600
1 Jan van Brabant verhoging krediet	0	0	9.091	0	9.091
1 Jan van Brabant infrastructurele aanpassingen	0	1.970	0	0	1.970
1 Herontwikkeling sportaccommodatie Mierlo-Hout	pm	0	0	0	0
1 Ambulance post (dekking kostprijsdekkende huur)	820	0	0	0	820
2 Uitvoering Fietsagenda Helmond	2.450	2.125	2.000	0	6.575
2 Wijkinvesteringen - herstructurering en leefbaarheidsvraagstukken	900	850	525	0	2.275
2 Vergroenen van de stad	900	900	875	0	2.675
2 Vergroten aantrekkelijkheid Centrum	1.500	1.500	1.500	0	4.500
2 Wonen	350	350	0	0	700
2 Regionale Bereikbaarheidsagenda	1.000	4.000	4.000	4.000	13.000
2 Flankerende maatregelen N279	0	0	2.500	0	2.500
2 Uitvoering Natuurontwikkeling in kader van B5-bod	250	0	0	0	250
2 Nieuwbouw en infrastructuur in de stad (Houtsdonk)	4.960	4.960	4.960	0	14.880
2 Dekking: Nieuwbouw en infrastructuur in de stad (Rijk)	-3.220	-3.220	-3.220	0	-9.660
2 Uitvoering duurzaamheid/ klimaatopgave	300	400	400	0	1.100
2 Multifunctionele Accommodatie (MFA) Rijpelberg	2.750	3.000	3.000	0	8.750
2 WijkontwikkelingsProgramma (WOP) Rijpelberg	500	750	750	0	2.000
2 Uitvoering duurzaamheidsopgave (vervolg Energiearmoede)	190	0	0	0	190
2 klimaatopgave	185	0	0	0	185
2 Verkeersmaatregelen Helmond Noord Adelaarplein en omgeving	250	0	0	0	250
2 Wijkaccommodatie de Boerderij	-250	0	0	0	-250
2 Dekking reserve stedelijke vernieuwing	1.500	1.500	1.500	0	4.500
3 Projecten cultuur	1.375	150	500	0	2.025
3 Projecten cultuur: evenemententerrein berkendonk	850	0	0	0	850
AD Verduurzamen gemeentelijk vastgoed - ophoging begroting 2023	3.125	4.375	4.375	0	11.875
AD Dekking MJOP en Rijk	-865	-415	-415	0	-1.695
Realistische raming investeringsprogramma (excl. dekking)	37.368	38.191	50.031	18.055	143.645

Sparen voor toekomstige opgaven

Naast de bovenstaande kansrijke investeringen uit de programmabegroting 2024 liggen er voor de komende jaren ook nog grote investeringsopgaven, bijvoorbeeld IHP, BSD, Stationskwartier, en uitgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit en schaa sprong. Deze investeringen vragen veel middelen. In de begroting 2024 is een nieuwe reserve ingesteld om te sparen voor grote projecten. Hiermee bouwen we een buffer op, waardoor we én sparen én snel kunnen schakelen als dat nodig is. Jaarlijks bekijken we in het begrotingsproces welke incidentele middelen we kunnen toevoegen aan de reserve. Deze reserve wordt ingezet voor:

- Niet geraamde projecten in het lopende jaar die bijdragen aan de grote opgaven als schaa sprong, verduurzaming en maatschappelijke opgaven;
- Toekomstige grote projecten die bijdragen aan deze opgaven en waarvoor geen andere dekking beschikbaar is;
- Projecten waarvoor cofinanciering noodzakelijk is;
- Tekorten op al aangegane projecten, bijvoorbeeld in het geval van extreme prijsstijgingen.

In de begroting 2024 zijn incidentele middelen ingezet om de reserve te vullen. In totaal gaat het om € 18,4 miljoen. In de begroting 2025-2028 bekijken we welke incidentele middelen we kunnen toevoegen aan deze reserve.

3.2 Realisatiekracht

Om te bepalen in hoeverre de openstaande kredieten/investeringen en nieuwe wensen uitvoerbaar zijn, worden ze in aanloop naar de begroting 2025 – 2028 opnieuw beoordeeld, realistisch geraamd en, indien nodig, geïndexeerd. Hierbij leggen we de relatie met het ambitieakkoord en houden we rekening met het realisatievermogen van de organisatie. Bovendien moet er een uitvoeringsplan aan ten grondslag liggen waaruit blijkt wat, wanneer en met welke capaciteit uitgevoerd wordt. Gemiddeld blijkt dat onze organisatie € 30 - 60 miljoen per jaar aan investeringen kan wegzetten. De optelsom van de openstaande kredieten (€ 48 miljoen in 2025), de investeringen 2025 (€ 37 miljoen) en investeringen voor toekomstige opgaven (PM) kunnen niet allemaal in één jaar worden gerealiseerd.

Wijzigingen in de uitgavenplanning van de investeringen hebben effect op de ruimte van het kapitaallastenplafond. Door investeringen te temporiseren ontstaat in de eerste jaren (incidentele) ruimte in het kapitaallastenplafond. In latere jaren is het beslag op het kapitaallastenplafond juist hoger, waardoor de ruimte om nieuwe investeringen te doen, afneemt.

4 Risico's

4.1 Overzicht van risico's

De inventarisatie van de risico's en daarmee de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit, geschiedt binnen de gemeente Helmond door de specifieke risico's financieel te kwantificeren en algemene risico's te benoemen.

De specifieke risico's zijn risico's die van toepassing zijn op Helmond. Allereerst wordt een inschatting gemaakt van de kans dat dit risico zich voordoet. Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Zeer klein (factor 0,1);
- Klein (factor 0,25);
- Midden (factor 0,5);
- Groot (factor 0,8);
- Zeer groot (factor 0,9).

Voor een aantal risico's zijn al beheersmaatregelen genomen. De kwantificering van deze beheersmaatregel brengen we in mindering op het risico. Per saldo ontstaat dan een restrisico. Het totaal aan restrisico resulteert dan in de benodigde weerstandscapaciteit.

Naast de specifieke risico's kennen alle gemeenten ook algemene risico's. De verschillende risico's lichten we in de volgende paragraaf toe.

Specifieke risico's

In onderstaand overzicht staan de gekwantificeerde risico's en hiermee de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente Helmond. Een uitgebreide toelichting op de risico's staan in de jaarrekening 2023 in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Deze zenden we u nog toe.

(bedragen x € 1.000)

Nr.	Risico's	Grondslag			Beheersing	Dekking	Restrisico
		I/S	kans	risico's			
1.	Juridische claims	I	0,3	PM			PM
2a.	Open einderegeling WMO/Jeugd/rondkomen	I	0,5	4.412	Reserve Sociaal Domein	2.206	0
2b.	Participatiewet BUIG	I	0,1	4.853	Alg.res Senzer/ Reserve I-deel	485	0
3a.	Verstrekte geldleningen	I	0,1	22.100			2.210
3b.	Borgstellingen	I	0,1	58.900			5.890
4.	Vennootschapsbelasting	I/S	0,5	1.000			500
5.	Fiscale claims	I	0,1	PM			PM
6.	Cyber risico's	I	0,1	12.000			1.200
7.	Calamiteiten	I	0,1	6.000			600
8.	Prijsonwikkeling bouwkosten	I	0,7	15.000			10.500
	Risico's Algemeen						20.900
9.	Grondbedrijf			27.000			27.000
	Totale restrisico Algemeen en Grondbedrijf						47.900

4.2 Omvang weerstandsvermogen

De weerstandscapaciteit is gedefinieerd als alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om risico's te dekken, zonder dat de begroting en het beleid hiervoor aangepast dienen te worden. De beschikbare weerstandscapaciteit kent zowel een incidentele als een structurele component.

Het weerstandsvermogen dat we hier presenteren is gebaseerd op de stand bij de jaarrekening 2023.

(bedragen x € 1.000)

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Algemene reserve vrij aanwendbaar	82.134
Algemene reserve grondbedrijf	66.492
Post onvoorzien incidenteel	250
<i>Incidentele weerstandscapaciteit</i>	148.876
Onbenutte belastingcapaciteit	4.572
<i>Structurele weerstandscapaciteit</i>	4.572
Totale weerstandscapaciteit	153.448

De incidentele weerstandscapaciteit € 148,9 miljoen

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, de algemene reserve grondbedrijf en de post voor onvoorzien.

De structurele weerstandscapaciteit € 4,57 miljoen

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit. De gemeente Helmond kan haar belastingen verhogen en haar heffingen kostendekkend maken om financiële tegenvallers op te vangen.

De omvang van de onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte tussen de feitelijke opbrengst en het totaal van de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing enerzijds en de opbrengst die de gemeente zou moeten realiseren als zij een beroep zou doen op een aanvullende bijdrage op grond van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet (de zogenaamde artikel 12-norm) anderzijds. Volgens deze norm moeten de rioolheffing en de afvalstoffenheffing 100% kostendekkend zijn.

Omvang onbenutte belastingcapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit. De gemeente Helmond kan haar belastingen verhogen en haar heffingen kostendekkend maken om financiële tegenvallers op te vangen.

De omvang van de onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte tussen de feitelijke opbrengst uit het totaal van de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing enerzijds en de opbrengst die de gemeente zou moeten realiseren als zij een beroep zou doen op een aanvullende bijdrage op grond van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet (de zogenaamde artikel 12-norm) anderzijds.

Volgens die norm moeten de afvalstoffenheffing en de rioolheffing 100% kostendekkend zijn.

Berekening onbenutte belastingcapaciteit

(bedragen x € 1.000)

Belastingcapaciteit	Huidige inkomsten	Maximale inkomsten*	Onbenutte capaciteit
OZB	25.236	29.808	4.572
Afvalstoffenheffing	11.242	11.242	0
Rioolheffing	8.916	8.916	0
Totaal	45.394	49.966	4.572

* Dit is de opbrengst aan OZB-belastingen, wanneer de tarieven gelijk zouden zijn aan de artikel 12-norm (0,1729% van de WOZ-waarde). Voor Afvalstoffen- en Rioolheffing geldt, dat kostendekking wordt bepaald op begrotingsbasis.

4.3 Ratio's

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om risico's te dekken) en benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt) van de gemeente Helmond.

Deze relatie wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen. De ratio geeft een goed beeld van de verhouding beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit. Voor de gemeente Helmond bedraagt deze ratio 3,20 namelijk:

€ 153,45 miljoen

€ 47,90 miljoen

Een ratio lager dan 1,0 duidt op een kwetsbare financiële positie omdat de beschikbare weerstandscapaciteit niet voldoende is om de geïdentificeerde risico's af te dekken. Het is echter geen wetmatigheid dat bij een ratiowaarde kleiner dan 1,0 of groter dan 2,0 direct geanticipeerd moet worden op maatregelen in de middelensfeer. Niet alle geïdentificeerde risico's doen zich namelijk tegelijkertijd voor.

De berekende ratio voor Helmond voldoet ruimschoots aan de streefwaarde zoals opgenomen in de financiële verordening (minimaal 1,5). We zien ook een verbetering vergeleken met de meest recente ratio (uit de begroting 2024). Dit komt voornamelijk door een lagere inschatting van het risico voor onze grondexploitaties. Dit heeft voornamelijk te maken met de gewijzigde plannen voor BSD (Brainport Smart District) en positieve risico's voor twee andere grondexploitaties. Zoals eerder aangegeven, lichten we ook dit uitgebreid toe in de jaarrekening 2023. Ook wordt bekeken op welke wijze we in de toekomst onze gronden waarderen. De financiële consequenties verwerken we in de begroting.

Financiële positie

Gemeenten nemen 5 financiële kengetallen op in hun begroting en jaarrekening om inzicht te geven in hoe ze er financieel voor staan. Het bestuur wordt hiermee in staat gesteld om beter te sturen op de financiële positie. De kengetallen zijn voorgeschreven maar niet genormeerd. De berekening van de kengetallen in de begroting 2024 geven het volgende beeld.

Financiële kengetallen	Jaarstukken	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1.a Netto schuldquote	36,1%	28,8%	38,8%	41,5%	48,3%	50,4%
1.b Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	20,7%	28,8%	38,8%	41,5%	48,3%	50,4%
2. Solvabiliteitsratio	53,2%	58,1%	50,9%	50,2%	47,8%	47,3%
3. Structurele exploitatieruimte	3,9%	2,1%	3,0%	3,6%	-0,8%	-1,5%
4. Grondexploitatie	29,7%	28,5%	23,6%	20,0%	19,7%	16,1%
5. Belastingcapaciteit	97,0%	89,4%	90,6%	90,6%	90,6%	90,6%

De financiële positie kan beoordeeld worden aan de hand van de ratio's solvabiliteit en netto schuldquote. Bij de herziening van het financieel beleid hebben we zelf normen vastgesteld voor de financiële positie. Om aan te sluiten bij de gemiddelde ratio's van gemeenten met een vergelijkbare grootte, is de solvabiliteit minimaal 30% en de netto schuldquote maximaal 75%. Door de financiële positie te visualiseren is in één oogopslag duidelijk hoe de gemeente Helmond ervoor staat. De groene lijn illustreert onze norm en de kleurvakken sluiten aan op de signaleringsgrenzen van de provincie, waarbij rood slecht is, geel matig en groen goed.

